

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra bezpečnostních studií

Diplomová práce

2021

Markéta Kučová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra bezpečnostních studií

**Dynamika bezpečnostních vztahů Polska a USA:
motivace spolupráce a současný vývoj**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Markéta Kučová

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3. 5. 2021

Bc. Markéta Kučová

Bibliografický záznam

KUČOVÁ, Markéta, Bc. *Dynamika bezpečnostních vztahů Polska a USA: motivace spolupráce a současný vývoj*. Praha, 2021. 63 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra bezpečnostních studií. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Rozsah práce: 112 671 znaků (včetně mezer)

Abstrakt

Předmětem zkoumání předkládané diplomové práce je téma polsko-amerických bilaterálních vztahů, jejichž podoba vyplývá mimo jiné z geografické polohy a historické zkušenosti Polska. Tato bilaterální spolupráce má zásadní dopad na dění v regionu, čímž se stává vzhledem k aktuálnímu vývoji na mezinárodní scéně velice relevantním tématem ke zkoumání. Práce je vedena formou případové studie a jejím úkolem je analyzovat dynamiku polsko-americké spolupráce, přičemž základní premisou výzkumu je zde asymetrická podoba polsko-amerických vztahů. Cílem je poukázat na to, že vztahy mezi Varšavou a Washingtonem jsou svým vývojem a současnou podobou postaveny spíše na konsensu nežli na donucování z pozice silnějšího partnera. K analýze dynamiky tato práce využívá rovněž alianční bezpečnostní dilema Glenna H. Snydera. Vzhledem ke konceptualizaci strategické kultury, jakožto kontextu strategického chování, přináší práce také poměrně podrobný pohled na polskou strategickou kulturu, která slouží jako nástroj pro lepší pochopení polské zahraniční politiky, bezpečnostních priorit, a tudíž i motivace udržování signifikantních vztahů se Spojenými státy. Je to právě podoba těchto vztahů, která otevírá prostor pro hlubší zkoumání teorie asymetrie, jelikož poukazuje na možnost nekonfrontačního vývoje vztahů mezi zeměmi, které se zásadně liší ve svém mocenském potenciálu.

Abstract

The subject of this diploma thesis is the topic of Poland-United States bilateral relations, the form of which results, among other things, from the geographical location and historical experience of Poland. This bilateral cooperation has a major impact on events in the region, making it a very relevant topic to explore in the light of current developments on the international scene. The work is conducted in the form of a case study and its purpose is to analyse the dynamics of Poland-United States cooperation, while the basic premise of the research is the asymmetric form of Polish-U.S. bilateral relations. The aim is to point out that relations between Warsaw and Washington are, by their development and current form, based on consensus rather than coercion from the position of a stronger partner. Glenn H. Snyder's alliance security dilemma is used in this work to analyse the dynamics, too. Due to the conceptualization of strategic culture as a context of strategic behaviour, the work also provides a relatively detailed insight into Polish strategic culture, which serves as a tool for better understanding of Polish foreign policy, security priorities and thus motivation to maintain significant relations with the United States. It is precisely the form of these relations that opens the opportunity for a deeper examination of the asymmetry theory, as it points to the possibility of non-confrontational development of relations between countries, which differ fundamentally in their power potential.

Klíčová slova

Polsko, Spojené státy americké, Severoatlantická aliance, polsko-americké bezpečnostní vztahy, mezinárodní vztahy, bezpečnostní politika, obranná spolupráce, strategická kultura

Keywords

Poland, United States of America, North Atlantic Treaty Organization, Polish-US security relations, international relations, security policy, defence cooperation, strategic culture

Title

The Dynamics of Poland-United States Security Relations: Motivation for Cooperation and Current Developments

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucímu práce panu JUDr. PhDr. Tomáši Karáskovi, Ph.D. za opětovnou vstřícnost a cenné rady při zpracování této diplomové práce.

Teze závěrečné diplomové práce

Institut politologických studií FSV UK

Katedra bezpečnostních studií

Příjmení, jméno: Bc. Kučová Markéta

Název práce: Dynamika bezpečnostních vztahů Polska a USA: motivace spolupráce a současný vývoj

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Název práce v AJ: The Dynamics of Poland-United States Security Relations: Motivation for Cooperation and Current Developments

Studijní obor: Bezpečnostní studia

Semestr zadání: letní

Akademický rok podání: 2019/2020

Předpokládaný termín dokončení: LS 2021

Typ práce: diplomová

Zdůvodnění výběru práce (max 2000 znaků):

Zdůvodnění výběru tématu týkajícího se zahraničně-bezpečnostních vztahů Polska s USA a přímo souvisejících s bezpečností regionu střední a východní Evropy je nasnadě. Revizionistické snahy Ruska, kterých jsme svědkem v posledních letech (události z Gruzie roku 2008, ruská angažovanost na Ukrajině a anexe Krymu v březnu 2014), a díky tomu následné zhoršení vztahů se Západem, otevřely debatu nad možným ozbrojeným konfliktem ze strany Ruské federace. Diskuze nad takovými scénáři se prohloubily ruku v ruce s opakovanými provokacemi Ruska v podobě narušování vzdušného prostoru a území teritoriálních vod pobaltských států (Blockmans, Faleg, 2015, s. 1-2). Právě v souvislosti s rapidním ochlazením vztahů mezi Ruskem a západními zeměmi se vzhledem ke své geostrategické poloze, jakožto východní hranice NATO a EU, do popředí dostalo téma bezpečnosti regionu Pobaltí, do kterého můžeme zařadit i Polsko (Åtland, 2016, s. 163). A jsou to právě signifikantní polské vztahy s USA, které zásadně ovlivňují otázku bezpečnosti regionu. Především už také proto,

že Polsko považuje Spojené státy americké za garanta své bezpečnosti (Smura, 2019, s. 101; Kupiecki, 2016, s. 31).

Předpokládaný cíl (max 1500 znaků):

Cílem diplomové práce je analyzovat dynamiku polsko-amerických bilaterálních vztahů a poukázat na to, že tato dynamika není založena pouze na mocenských vztazích a silnějším postavení USA, jakožto světové velmoci. Polsko-americké vztahy oplývají řadou specifičností, přičemž mezi ty nejviditelnější patří členství obou zemí v NATO, sdílený systém hodnot i přes svou asymetričnost v podobě mocenské převahy USA, což jsou faktory, které značně ovlivňují důvěru těchto partnerů, a následně i jejich chování v alianci. Svou roli v těchto bilaterálních vztazích hrají také polské historické (tragické) zkušenosti a s tím související strategická kultura. Neméně důležitá je pak i historická provázanost obou národů. Příklad dynamiky tohoto vztahu může dobře posloužit při dalším rozvíjení teorie asymetrie v mezinárodních vztazích, jelikož dokazuje, že nekonfrontační vývoj lze pozorovat i v takto silně asymetrických uskupeních (Kupiecki, 2016, s. 35). Především tyto země ale spojuje sdílený strategický zájem týkající se bezpečnosti v regionu potenciálně ohroženém ze strany Ruské federace.

Metodologie práce (max 1500 znaků):

Práce bude vedena formou případové studie. Pracuji s předpokladem, že vztahy Polska s USA jsou značně asymetrické, rozvíjím tudíž konkrétněji v teoretické části své práce teorii asymetrie. Ke zkoumání chování obou států mi pak poslouží také Snyderovo alianční bezpečnostní dilema, které sleduje dynamiku vztahů v aliancích. Konkrétně jde o koncepty „strach z opuštění“ (v anglickém originále *fear of abandonment*) a „strach z chycení do pastí“ (*fear of entrapment*), se kterými autor pracoval ve svém článku *The Security Dilemma in Alliance Politics* z roku 1984. Cílem bude demonstrovat, že by bylo příliš snadné interpretovat tyto vztahy na základě mocenské převahy USA a prostřednictvím výše zmiňovaných konceptů. Snahou bude rovněž dokázat, že realita této spolupráce je mnohem komplexnější a nabízí zajímavý materiál pro bližší zkoumání rozvíjející se teorie asymetrie v mezinárodních vztazích. Analýza bude probíhat na několika příkladech z nedávné historie a současnosti polsko-americké spolupráce, mezi které lze zařadit téma protiraketové obrany, nasazení polských vojáků v zahraničních misích, posilování obranné spolupráce a ochoty

přijímat na polském území americké vojáky. Nebude opomenuta ani oblast energetické bezpečnosti či východní politika Varšavy, která také sehrává důležitou roli ve vztahu k alianci s USA. To vše bude posuzováno v kontextu strategické kultury Polska, hlavních priorit zahraničně-bezpečnostní politiky Polska, a tudíž ve výsledku i motivace spolupráce s USA.

Vzhledem k dynamickému vývoji zkoumaného tématu budu využívat především novějších odborných článků dostupných z elektronických databází. Ovšem pro teoretickou část práce budu vycházet z prací pocházejících už z 80. let, jako je tomu jak v případě již zmiňovaného Glenna H. Snydera, tak v rámci teorie asymetrie v práci autorů Dolana a Tomlina. Novější poznatky v oblasti asymetrie přináší také Womack (2001). Pro přiblížení konceptu strategické kultury mi poslouží díla všech tří vědeckých generací, které se o konceptualizaci strategické kultury pokoušely. Co se primárních zdrojů týče, v práci budu využívat například volně dostupné oficiální dokumenty polské vlády, jakými jsou třeba Národní bezpečnostní strategie nebo Bílá kniha (v originále *White Book on National Security of the Republic of Poland*). V souvislosti s oficiálními dokumenty využiji taktéž informace z oficiálních webů státních institucí. Vzhledem k již zmiňované aktuálnosti hodlám eventuálně pracovat se články z českých i zahraničních médií, které odrážejí současné dění. V menší míře budou využity i polské výzkumy veřejného mínění.

Základní charakteristika tématu (max 1500 znaků):

Jak již bylo výše uvedeno, bezpečnost střední a východní Evropy se v posledních letech stala velmi skloňovaným tématem vzhledem ke zhoršení vztahů mezi Ruskou federací a západními zeměmi reprezentovanými Severoatlantickou aliancí a Evropskou unií. Významným aktérem je v souvislosti s bezpečností v oblasti Polsko, které dlouhodobě udržuje na vysoké úrovni bilaterální vztahy s USA, které vedle členství v NATO a EU považuje za jeden z pilířů své bezpečnosti. V Národní bezpečnostní strategii z roku 2014 jsou Spojené státy americké považovány za nejdůležitějšího polského mimoevropského partnera (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2014, s. 9). Díky své geografické poloze si Polsko v průběhu staletí zakusilo řadu tragických zkušeností, a je tudíž pochopitelné, že svou bezpečnost nebere na lehkou váhu. Je rovněž jednou z mála členských zemí NATO, které přispívají nejméně požadovaná 2 % z HDP na obranu. Poláci považují Ruskou federaci za značnou hrozbu

pro svou bezpečnost, a snaží se tudíž zásadně upevňovat vztahy s USA, které vnímají jako garanta své bezpečnosti (Smura, 2019, s. 101).

Předpokládaná struktura práce (max 1400 znaků):

V mé diplomové práci nejprve podrobně představím teoretická východiska: teorii asymetrie, alianční bezpečnostní dilema a koncept strategické kultury. Empirická část začne strategickou kulturou Polska. Následovat budou hlavní priority současné polské zahraničně-bezpečnostní politiky, čímž se v další části dostanu k podobě signifikantních americko-polských vztahů. Budu se věnovat motivaci a stručně i historii a současnosti polsko-americké spolupráce. V neposlední řadě pak nastíním, o jakých změnách v zahraničně-bezpečnostních otázkách směrem k Evropě se mluví v souvislosti s možnými změnami na postu prezidenta Spojených států v roce 2021. V kombinaci s poznatky z teoretické části práce přinese interpretační část samotnou analýzu dynamiky polsko-amerických vztahů, která proběhne na několika konkrétních příkladech spolupráce z nedávné historie a současnosti v kontextu samotné motivace spolupráce vycházející ze strategické kultury. Pro analýzu jsou důležité taky hlavní priority polské zahraničně-bezpečnostní politiky.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

DOESER, Frederik, 2018. Historical experiences, strategic culture, and strategic behavior:

Poland in the anti-ISIS coalition. *Defence Studies*. 18(4), s. 454-473.

Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14702436.2018.1502038>.

DOLAN, Michael B. et al., 1980. Foreign Policies of African States in Asymmetrical Dyads.

International Studies Quarterly. 24(3), s. 415-449.

Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2600254>.

DUNN, David H., 2002. Poland: America's new model ally. *Defence Studies*. 2(2), s. 63-86.

Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14702430208405026>.

GRAY, Colin S., 1999. Strategic culture as context: the first generation of theory strikes back.

Review of International Studies. 25(1), s. 49-69.

Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20097575>.

JOHNSTON, Alastair I., 1995. Thinking about Strategic Culture. *International Security*. 19(4), s. 32-64. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2539119>.

KUPIECKI, Robert, 2016. The Poland-United states security relations in the light of asymmetry theory. *Przegląd strategiczny*. 6(9), s. 31-48.

Dostupné z: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=555202>.

LANTIS, Jeffrey S., 2006. *Strategic Culture: From Clausewitz to Constructivism*. Defense Threat Reduction Agency, USA, SAIC.

Dostupné z: <https://fas.org/irp/agency/dod/dtra/stratcult-claus.pdf>.

PALCZEWSKA, Milena, 2020. The security perception and security policy of Poland, 1989-2017. *Defence & Security Analysis*. 37(1), s. 1- 16.

Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14751798.2020.1831237>.

SMURA, Tomasz, 2019. Relations between the United States and Poland: From Enemy to the Main Security Guarantor. In: PÉCZELI, Anna, ed. *The Relations of Central European Countries with the United States*. Budapest: Dialóg Campus, s. 101-116. Dostupné z:

https://www.academia.edu/41691207/The_Relations_of_Central_European_Countries_with_the_United_States.

SNYDER, Glenn H., 1984. The Security Dilemma in Alliance Politics. *World Politics*. 36(4), s. 461-495. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2010183>.

Seznam literatury použité v tezích diplomové práce:

ÅTLAND, Kristian, 2016. North European security after the Ukraine conflict. *Defense & Security Analysis*. 32(2), s. 163-176.

Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14751798.2016.1160484>.

BIURO BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO, 2014. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014*. Warszawa: Biuro Bezpieczeństwa Narodowego.

Dostupné z: <https://www.bbn.gov.pl/pl/prace-biura/publikacje/6880,Strategia-Bezpieczenstwa-Narodowego-RP.html?search=464214048>.

BLOCKMANS, Steven and Giovanni FALEG, 2015. *More union in European defence*. Brussels: CEPS Task Force Reports. Dostępne z:

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2577741.

KUPIECKI, Robert, 2016. The Poland-United states security relations in the light of asymmetry theory. *Przegląd strategiczny*. 6(9), s. 31-48.

Dostępne z: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=555202>.

SMURA, Tomasz, 2019. Relations between the United States and Poland: From Enemy to the Main Security Guarantor. In: PÉCZELI, Anna, ed. *The Relations of Central European Countries with the United States*. Budapest: Dialóg Campus, s. 101-116. Dostępne z:

https://www.academia.edu/41691207/The_Relations_of_Central_European_Countries_with_the_United_States.

Obsah

ÚVOD	3
1. Teoretická východiska.....	7
1. 1. Teorie asymetrie	7
1. 2. Alianční bezpečnostní dilema.....	8
1. 3. Koncept strategické kultury	10
1. 4. Konceptualizace teoretických východisek	12
1. 5. Metodologie práce.....	13
2. Strategická kultura Polska	14
2. 1. Historické kořeny důrazu na teritoriální obranu	14
2. 2. Skepse k západní Evropě.....	15
2. 3. Polsko-ruské vztahy	16
2. 3. 1. <i>Katyňský masakr</i>	17
2. 3. 2. <i>Letecká katastrofa u Smolenska</i>	17
2. 3. 3. <i>Obavy z ruského revizionismu</i>	18
2. 4. Aktivní role Polska v regionu	19
2. 5. Vývoj po roce 1989	20
3. Priority zahraničně-bezpečnostní politiky Polska	21
3. 1. Dokumenty národní bezpečnosti.....	21
3. 2. Polská strategie zahraniční politiky	22
3. 3. Polská strategie obranné politiky	24
4. Klíčové parametry polsko-amerických vztahů.....	26
4. 1. Administrativa Baracka Obamy.....	28
4. 2. Administrativa Donalda Trumpa	30
4. 3. Administrativa Joe Bidena	32
5. Dynamika polsko-amerických zahraničně-bezpečnostních vztahů	34

5. 1. Polská účast na zahraničních misích	35
5. 2. Téma protiraketové obrany	38
5. 3. Posilování obranné spolupráce	38
5. 4. Varšava jako významný regionální hráč.....	39
5. 5. Energetická bezpečnost	42
ZÁVĚR	44
SUMMARY.....	48
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	52
Primární zdroje.....	52
Sekundární zdroje.....	56
Zdroje ze zahraničních a českých médií.....	59

ÚVOD

Události z Gruzie roku 2008, ruský zásah do dění na Ukrajině, anexe Krymu v březnu 2014, čerstvé události roku 2021 okolo ruského opozičního předáka Alexeje Navalného, násilné potlačení protestů a rozsáhlé zatýkání jeho sympatizantů, ale koneckonců rovněž i události z Běloruska započaté v loňském roce – to vše (a ostatně nejen to) vedlo k rapidnímu ochlazení vztahů Západu a Ruské federace. Všechny tyto události představují turbulentní změny, a především narušení stability v uspořádání na poli mezinárodních vztahů, která charakterizovala období po skončení studené války během 90. let, potažmo začátku tisíciletí (Kroenig, 2015, s. 49-50; Blockmans, Faleg, 2015, s. 1-2). V souvislosti s negativním vývojem vztahů mezi Ruskou federací a západními zeměmi, reprezentovanými Evropskou unií a Severoatlantickou aliancí, se velmi exponovaným tématem stala bezpečnost regionu Pobaltí (Åtland, 2016, s. 163). Vzhledem ke geostrategické poloze se tento region východní hranice NATO a EU přirozeně stal takzvanou nárazníkovou zónou potencionálních revizionistických snah Ruska. Do popředí debaty o bezpečnosti regionu se tak dostaly úvahy o možném ozbrojeném útoku ze strany Ruské federace. Diskuze nad takovými scénáři se prohloubily ruku v ruce s opakovanými provokacemi Ruska v podobě narušování vzdušného prostoru a území teritoriálních vod pobaltských států (Blockmans, Faleg, 2015, s. 1-2).

Na břehu Baltského moře leží také Polsko, jehož umístění má na křižovatce východozápadních komunikačních a obchodních tras důležitý strategický význam. Je tudíž zřejmé, že polská bezpečnost závisí na vztazích NATO s Ruskem a Ukrajinou, stejně tak na spolupráci s ostatními zeměmi v regionu (baltské státy a země Visegrádské skupiny), což Polsko logicky staví do role významného partnera, a především aktivního hráče podílejícího se na podobě vztahů s těmito zeměmi (Palczewska, 2020, s. 9). Polsko je ukotveno v mnoha významných mezinárodních organizacích. Bylo jedním ze zakládajících států OSN a aktivní je taktéž v jejích agenturách. Dále bylo jedním ze zakládajících členů Rady států Baltského moře či Visegrádské skupiny. Kromě toho, že je členem Evropské unie (a jednou ze zemí Schengenské dohody), NATO, Světové obchodní organizace či Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, je také členem Mezinárodní agentury pro energii, Rady Evropy a OBSE. Mezi další instituce patří například Evropská vesmírná agentura, Mezinárodní agentura pro atomovou energii, Společenství demokracií nebo Středoevropská iniciativa. V rámci Arktické rady a Mezinárodní

organizace Frankofonie zastává pozici pozorovatele. Ve Varšavě pak v neposlední řadě sídlí evropská agentura FRONTEX.

Vzhledem ke své geografické poloze mezi Ruskem (Sovětským svazem) a Německem si Polsko během historie prošlo řadou tragických zkušeností, a bere tudíž svou národní bezpečnost velice vážně (Smura, 2019, s. 101). Přestože je země součástí struktur EU, vnímala jako zdroj bezpečnosti a stability především NATO a přítomnost Američanů v Evropě a bylo prvotně skeptické ohledně ustavení Společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie (Palczewska, 2020, s. 9). Za garanta své bezpečnosti považuje Polsko Spojené státy americké (Smura, 2019, s. 101; Kupiecki, 2016, s. 31). Nicméně nejnovější Národní bezpečnostní strategie, kterou prezident Andrzej Duda podepsal 12. května 2020, považuje stále strategické partnerství s USA za jeden z pilířů polské bezpečnosti, ale stejně tak klade důraz (kromě NATO) na členství v EU. Významnou roli hraje rovněž regionální spolupráce (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2020, s. 10).

Polsko je též jednou z mála členských zemí NATO, které naplňují své závazky a do rozpočtu přispívají nejméně požadovaná 2 procenta z hrubého domácího produktu (Smura, 2019, s. 101). Tento fakt okázale ocenil na tiskové konferenci i bývalý americký prezident Donald Trump během návštěvy prezidenta Dudy v USA v druhé polovině června roku 2020. Trump v minulosti opakovaně kritizoval státy, které závazek nedodržují. S prezidentem Dudou Trump řešil také posílení amerických jednotek na polském území (ČTK, 24-06-2020). Za Trumpovy administrativy se významným mezníkem stala dohoda o posílení obranné spolupráce, která byla podepsána 15. srpna 2020 ve Varšavě během cesty amerického ministra zahraničí Mikea Pompea do zemí střední a východní Evropy. Polský ministr národní obrany Mariusz Błaszczak okomentoval podpis dohody jako *„završení společného úsilí a zakončení nejdůležitější fáze související s posílením přítomnosti ozbrojených sil USA v Polsku“* (Ministry of National Defence, 15-08-2020b).

Po nástupu Joe Bidena na post prezidenta Spojených států amerických v lednu roku 2021 bylo již Polsko v rámci telefonátu polského ministra národní obrany Mariusze Błaszczaka s americkým ministrem obrany Lloydem Austinem ujištěno, že obranná spolupráce USA a Polska bude nadále udržována na vysoké úrovni. Austin ocenil současné úspěchy polsko-americké kooperace v oblasti schopnosti čelit hrozbám, což vede k větší bezpečnosti nejen regionální, ale pochopitelně stejně tak celé Severoatlantické aliance. Vyzdvihl zvýšení výdajů

na obranu, což dle jeho slov slouží jako důležitý příklad a vzájemně se s ministrem Błaszczakem pozvali na návštěvu (Ministry of National Defence, 11-02-2021). Takováto prohlášení mohou svědčit o tom, že polsko-americká spolupráce se bude i po změně administrativy Spojených států nadále velice aktivně rozvíjet.

Polská zahraničně-bezpečnostní politika je předmětem zkoumání této diplomové práce, především tedy polsko-americké vztahy, jejichž podoba vyplývá mimo jiné z geografické polohy země a historické zkušenosti Polska. V práci pracuji s předpokladem, že právě tato bilaterální spolupráce má zásadní dopad na dění v regionu, čímž se stává vzhledem k současnému dění velice relevantním tématem ke zkoumání. Úkolem předkládané práce je analyzovat dynamiku polsko-americké spolupráce, přičemž základní premisou výzkumu je zde asymetrická podoba polsko-amerických zahraničně-bezpečnostních vztahů (Kupiecki, 2016, s. 35). Teorie asymetrie bude základním teoretickým východiskem výzkumu této práce. Pro analýzu samotného fungování vztahů mezi státy, respektive chování jednotlivých států v alianci využiji rovněž alianční bezpečnostní dilema Glenna H. Snydera, který se ve svém článku *The Security Dilemma in Alliance Politics* z roku 1984 věnuje nejen způsobu utváření samotných aliancí, ale taktéž chování v aliancích již vzniklých. Tuto dynamiku související s asymetrií popisuje v rámci konceptů „opuštění“ (v anglickém originále *abandonment*) a „chycení do pastí“ (*entrapment*). Na závěr teoretické části bude představen koncept strategické kultury vzhledem k tomu, že část empirická přinese ve svém úvodu poměrně podrobnou prezentaci polské strategické kultury, která pomůže lépe vykreslit kontext směřování polské zahraniční politiky a motivace polsko-americké spolupráce.

Následovat budou hlavní priority současné polské zahraničně-bezpečnostní politiky, čímž se v další části dostanu k podobě signifikantních americko-polských vztahů. Budu se věnovat motivaci a stručně i historii polsko-americké spolupráce, dále jejího vývoje během období Obamovy i Trumpovy administrativy. V neposlední řadě pak nastíním, o jakých změnách v zahraničně-bezpečnostních otázkách směrem k Evropě se mluví v souvislosti s nástupem Joe Bidena na post prezidenta Spojených států amerických a jaké případné změny v nadcházející americko-polské spolupráci předznamenala první reakce polských politických špiček na Bidenovo vítězství nad Donaldem Trumpem. Analýza dynamiky polsko-americké spolupráce v závěrečné části práce proběhne na základě několika příkladů z nedávné historie a současnosti polsko-americké spolupráce, mezi které můžeme zařadit téma protiraketové

obranu, nasazení polských vojáků v zahraničních misích, posilování obranné spolupráce a v souvislosti s tím i přítomnost amerických vojáků na území Polska. Východní politika Varšavy a oblast energetické bezpečnosti v této dynamice rovněž sehrávají podstatnou roli.

Cílem diplomové práce je poukázat na to, že polsko-americké vztahy jsou svým vývojem a současnou podobou ve smyslu reciprocity a vzájemné provázanosti postaveny spíše na konsensu než na donucování z pozice silnějšího partnera či strachu z jeho opuštění. Pozici silnějšího partnera v tomto případě logicky zastávají Spojené státy americké. Na základě výše zmiňovaných konceptů by totiž bylo nasnadě interpretovat, že dynamika polsko-amerických vztahů je založena právě jen na mocenských strukturách, tedy silnější pozici USA na mezinárodní scéně a strachu Polska, jakožto slabšího partnera, z jeho opuštění. Dynamika těchto bilaterálních vztahů je ovšem mnohem specifičtější a má daleko širší rozměr. Nedá se s neochvějnou jistotou zjednodušovat jen na silnou pozici USA. Polsko-americké vztahy nabízejí svou specifičností zajímavý materiál pro hlubší zkoumání teorie asymetrie v mezinárodních vztazích, jelikož ukazují na možnost nekonfrontačního vývoje vztahů mezi zeměmi, jenž se zásadním způsobem liší ve svém mocenském potenciálu. Zjednodušeně řečeno „*není snadné udržet motivaci silnější strany dodržovat své vlastní závazky*“ (Kupiecki, 2016, s. 46), což se ale může změnit, pakliže se strategické zájmy překrývají, jako je tomu i v případě Polska a Spojených států.

Co se zdrojů týče, na základě situace, během které byla předkládaná diplomová práce vypracovávána, jsou využívány především publikace dostupné online a odborné články z elektronických databází. Problematika polské bezpečnostní politiky, potažmo strategické kultury a konkrétně samotná tematika polsko-amerických zahraničně-bezpečnostních vztahů je velice atraktivní a věnuje se jí pochopitelně celá řada autorů. Pro vypracování této diplomové práce mi například posloužily poznatky z děl autorů, mezi které patří David H. Dunn, Fredrik Doeser, Kerry Longhurst, Marcin Zaborowski, Raymond Taras a další. V neposlední řadě využívám zdroje primární v podobě volně dostupných oficiálních dokumentů polské vlády, jako je *Národní bezpečnostní strategie* z roku 2014, její aktualizace z roku 2020 či takzvaná Bílá kniha věnující se polské národní bezpečnosti (v originále *White Book on National Security of the Republic of Poland*). Jako další důležité podklady mi poslouží *Polská strategie zahraniční politiky 2017-2021 (Polish Foreign Policy Strategy 2017-2021)* a *Koncepce obrany Polské republiky (Koncepcja Obronna Rzeczypospolitej Polskiej)*.

V souvislosti s oficiálními dokumenty v práci hojně čerpám rovněž z oficiálních webových stránek státních institucí. V menší míře budou využity i polské výzkumy veřejného mínění. Vzhledem k dynamickému vývoji zkoumaného tématu mi posloužily taktéž články ze zahraničních i českých médií. Tento typ zdrojů na relevanci výzkumu v diplomové práci neubírá, neboť se jedná, jak už jsme se přesvědčili výše, o téma velice živé a aktuální. Nehledě na to, že právě v období, kdy tato práce vznikala, došlo k několika významným krokům, jež se staly důležitými mezníky pro analýzu dynamiky polsko-amerických vztahů a jejich dalšího vývoje. V následující kapitole budou podrobně představena výše zmíněná teoretická východiska.

1. Teoretická východiska

1. 1. Teorie asymetrie

„Asymetrie je definována rozdílem. Asymetrický vztah je takový, ve kterém je rozdíl dostatečně velký, aby formoval strukturu vztahu“ (Womack, 2001, s. 133). O asymetrickou podobu vztahů se jedná, jestliže se jeden z partnerů těší větší svobodě ve svém jednání než druhý. Dá se tím tudíž říct, že získává dominantní postavení. Badatelé se neshodnou na skutečných efektech této asymetrie, nicméně se alespoň shodují na tom, že strana, která má v asymetrickém vztahu dominantní postavení, teoreticky disponuje větším spektrem možností a nástrojů, jakým způsobem ovlivňovat situaci. Neexistuje však také shoda na tom, zda tento fakt nutně určuje povahu mezinárodních vztahů. Vzhledem k tomu, že může být asymetrie vnímána jako narušení toho, co se považuje za její opak – čili symetrie či *normální* stav věcí – vyvolává tento pojem negativní konotace, ať už psychologické či konceptuální. Teoreticky ovšem může mít asymetrie denotací více a nelze tedy zjednodušit situaci na to, že asymetrie automaticky znamená horší stav věcí, kdežto symetrie stav lepší (Kupiecki, 2016, s. 31).

Co se týče studia asymetrie, tato oblast mezinárodních vztahů je vědci zkoumána již po desítky let napříč jednotlivými disciplínami strategických studií. Tito badatelé zaměřili svůj výzkum právě na stěžejní význam pojmu asymetrie. V 80. letech minulého století se mezi autory věnující se asymetrii objevili například Michael B. Dolan a Brian W. Tomlin (Kupiecki, 2016, s. 32). *„Předpokládáme, že určitá forma relačního rozdílu, pojatá jako strukturální asymetrie, poskytuje podmínky, za kterých jsou zahraniční politiky formulovány a prováděny.“*

*Obecně řečeno, strukturální asymetrie konotuje nerovnováhu ve vztahu mezi dvěma aktéry“ (Dolan et al., 1980, s. 417). Svou teorii Dolan a Tomlin dále rozšiřují ve svém článku *Foreign Policy in Asymmetrical Dyads: Theoretical Reformulation and Empirical Analysis, Canada-United States Relations, 1963-1972* z roku 1984.*

Moderní vědecký pohled na teorii asymetrie přinesl Brantly Womack. „*Může se zdát, že asymetrie je v mezinárodních vztazích spíše řešením než problémem. Čím nevyváženější vztah, tím přirozenější by se mohlo zdát, že silnější strana dominuje. Ve skutečnosti však rozdílnost není to samé, co zranitelnost. Zřídka se stává, že silnější strana může svobodně uplatňovat svou plnou moc vůči slabšímu“ (Womack, 2001, s. 133). Vzhledem k tomu, že se jednotlivé bilaterální vztahy nedají vyloučit ze systému, kterých jsou dané státy součástí, záleží podle Womacka taktéž na samotném vnímání mezinárodního kontextu. Obdobná percepce mezinárodních záležitostí může vybudovat stabilní základ pro zvýšení předvídatelnosti v asymetrických vztazích. Regulační role mezinárodního práva není ve Womackově výzkumu zanedbávána (Womack, 2001, s. 137; Kupiecki, 2016, s. 32).*

Co se týká samotné otázky bezpečnosti v asymetrických vztazích, nabízela by se varianta, že se jedná o jednostrannou záležitost, ale silnější aktér A podobně pociťuje „*bezpečnostní znepokojení ve vztahu k B. To, co A od B potřebuje, je úcta ve smyslu implicitního závazku, že bude jednat v povědomí a smíření se s bilaterální mocenskou nerovností. Z úcty vyplývá, že B neohrozí bezpečnost A neuváženými činy nebo spojenectvím nepřátelsky orientovaným k A“ (Womack, 2001, s. 136). Alianční teorie pochopitelně z podstaty svého zaměření také nabízejí řadu pohledů na chování států v asymetrických bezpečnostních svazcích.*

1. 2. Alianční bezpečnostní dilema

Tato podkapitola se zabývá vlivným konceptem aliančního bezpečnostního dilematu, který formuloval Glenn H. Snyder ve svém článku *The Security Dilemma in Alliance Politics* z roku 1984. Jak je patrné již z názvu, autor pracuje s konceptem aliančního bezpečnostního dilematu, který vychází z realistické tradice. Bezpečnostní dilema v rámci „alianční hry“ má dvě fáze – primární v rámci procesu formování aliance a sekundární fáze nastává po vytvoření dané aliance (Snyder, 1984, s. 462). Sekundární fáze by se zjednodušeně řečeno mohla shrnout jako dynamika chování jednotlivých aktérů ke svému aliančnímu partnerovi. Dva protipóly

tohoto sekundárního dilematu tvoří strategie kooperace a defekce (*defection*). Kooperace zde představuje silný závazek a plnou podporu. Defekci pak odpovídá slabé odhodlání a absence podpory v konfliktech s protivníky aliančního partnera. Oba tyto přístupy s sebou pochopitelně nesou potencionální důsledky, a to jak dobré, tak špatné. V rámci aliančního dilematu mezi špatné důsledky patří opuštění (*abandonment*) či chycení do pasti (*entrapment*) ze strany spojence. Mezi ty dobré potom logicky patří redukce rizika opuštění či chycení do pasti (Snyder, 1984, s. 466). Jak uvádí sám Snyder, poprvé byly pojmy opuštění a chycení do pasti postulovány Michaelem Mandelbaumem v díle *The Nuclear Revolution: International Politics Before and After Hiroshima* z roku 1981.

Variant, jakým způsobem může dojít k opuštění, je hned několik. Může například nastat situace, kdy sice aktér v alianci setrvává, ale neplní své závazky a neposkytuje podporu v případech, kdy se to od něj očekává. Dále se může přeskupit v alianci s oponentem či alianci jednoduše opustit. V případě chycení do pasti se jedná o vtažení do konfliktu, kde jde především o zájmy spojence. Vystává zde otázka, proč se jeden ze spojenců do takového konfliktu de facto o cizí zájmy vůbec pouští. Zájmy aktérů sdružujících se v alianci se totiž můžou lišit či se jen částečně překrývat. Dochází tudíž k situaci, kdy danému aktérovi záleží víc na zachování aliance než na nákladech s konfliktem spojených. Čím je tedy závislost jednoho aktéra na spojenectví větší, tím větší oddanost od něj může čekat, čímž se snadněji závislejší partner do oné pasti chytí. Platí rovněž, že získá-li jeden ze členů aliance silný pocit podpory svého partnera (případně partnerů), bude se k potencionálním rivalům chovat mnohem sebevědoměji, čímž taktéž zvýší riziko, že se jeho partneři do pasti následně chytí (Snyder, 1984, s. 466-467). „*Rizika opuštění a chycení do pasti mají tendenci inverzně se měnit: snížení jednoho vede ke zvyšování druhého. (...) Řešením aliančního bezpečnostního dilematu je tím pádem taková volba strategie, která vyžaduje především srovnání a kompromis mezi náklady a riziky opuštění a chycení do pasti*“ (Snyder, 1984, s. 467).

Jaké jsou tudíž konkrétní faktory pro volby v rámci aliančního bezpečnostního dilematu? Snyder poukazuje na několik klíčových faktorů. Prvním z nich je již výše zmiňovaná vzájemná závislost, a to, jak se jednotliví partneři de facto potřebují. V tom případě převáží rizika a náklady opuštění nad riziky a náklady chycení do pasti. Druhým faktorem je stupeň strategického zájmu. Strategický zájem samotný může být označen jako „nepřímá závislost“

a potřeba pomoci spojence může být označena jako „přímá závislost“. Jak autor dále upozorňuje, většina spojenectví zahrnuje oba druhy závislosti, které by se měly posuzovat odděleně, neboť každý z aktérů může být závislý v každé dimenzi jinou měrou. Svou roli ve zdůvodnění takových asymetrií zde hrají například geografické faktory nebo mocenský nepoměr mezi členy aliance (Snyder, 1984, s. 471-472). *„Asymetrie v nepřímé závislosti ovlivňují především relativní obavy partnerů z opuštění. Když tedy jeden stát má silnější strategický zájem na svém partnerovi než naopak, první se bude více obávat opuštění než druhý, ačkoli tento rozdíl může být vyrovnán, pakliže je druhý stát více závislý v přímém smyslu. Rozdíly ve strategickém zájmu pomáhají vysvětlit, proč má nejmocnější stát v alianci často malý vliv na své partnery: když je strategický zájem silnějšího státu dobře znám, nemůže věrohodně hrozit zběhnutí nebo přeskupení“* (Snyder, 1984, s. 473).

Třetím determinantem je stupeň zřetelnosti alianční dohody. Jestliže je dohoda nejednoznačná či vágně provedena, zvyšuje se tím strach z opuštění; otevřeně vyjádřená a jednoznačná dohoda potom tento strach snižuje, nikoliv jej však zcela eliminuje. Pro méně závislého člena aliance pak specificky formulovaná dohoda může znamenat méně prostoru pro únik ze situace, kdy hrozí chycení do pastí, přinejmenším v otázkách explicitně formulovaných v dohodě. Dalším faktorem je míra, jakou se překrývají zájmy spojenců v rámci konfliktu s protivníkem. Pokud se zájmy zásadně nepřekrývají, můžou se aktéři obávat, že se nechají do konfliktu nebezpečně zatáhnout, nicméně zároveň se budou obávat, že až budou ohroženy jejich zájmy, spojenec bude stát stranou. Posledním faktorem je samotné zhodnocení chování aktérů v nedávné době. Takové zhodnocení samotné sice vede pouze k nejistým závěrům o budoucím jednání aliančního partnera, ale zároveň pomáhá konkrétnější očekávání dotvářet (Snyder 1984, s. 473-475). Jak bylo v úvodu avizováno, v empirické části se tato práce v širší míře věnuje polské strategické kultuře, proto bude v následující podkapitole přiblížen koncept strategické kultury.

1. 3. Koncept strategické kultury

Strategickou kulturu lze zjednodušeně popsat jako koncept zaměřující se na to, jaká jsou základní přesvědčení státu při tvorbě jeho vojenské strategie, přičemž se berou v úvahu i předpoklady, za jakých okolností, jak a proč by měl stát sílu vůbec použít. Zabývá se také civilně-vojenskými vztahy a hrozbami samotnému přežití státu (Doeser, 2018, s. 455).

Koncept se stal cenným podkladem pro zkoumání vojenských doktrín, použití síly či konkrétněji například nukleárních strategií. O vlivu kultury na národní bezpečnostní politiku je pojednáváno již v klasických pracích, jako jsou spisy od Thúkydida či Sun Tze. Ve 20. století se posléze objevovaly studie o strategických rozhodnutích Japonska a Německa během druhé světové války, které tato rozhodnutí propojovaly s hluboce zakořeněnými kulturními faktory. O důležitosti kulturních kořenů a jejich roli ve strategii mimo jiné pojednává i kniha Russella Weigleye *The American Way of Warfare* z roku 1973 (Lantis, 2006, s. 3-4).

Nicméně koncept strategické kultury představil Jack Snyder ve svém díle *The Soviet Strategic Culture: Implications for Limited Nuclear Options* z roku 1977, které se věnovalo sovětské jaderné doktríně. Tímto „*prolomil dominantní přístup ke strategickým studiím, založený na představě států jako racionálních aktérů reagujících na chování toho druhého vykalkulovaným způsobem*“ (Doeser, 2018, s. 455). Snyderovi se podařilo zaměřit na vazbu mezi politickou/vojenskou kulturou a strategickou volbou vědeckou pozornost (Lantis, 2006, s. 3). Strategická kultura je velmi komplexní, ale stejně tak dá se říct sporný koncept, což dokazuje hned několik generací výzkumníků, kteří se pokoušeli strategickou kulturu vhodně konceptualizovat. I přes četný vědecký přínos neexistuje shoda ohledně jasné definice strategické kultury. Dosavadní výzkum je rozdělován do tří generací (Doeser, 2018, s. 456).

Mezi představitele první generace, která se formovala v období studené války, se řadí autoři, jako jsou již zmiňovaný Jack Snyder či Colin S. Gray, kteří se fakticky snažili s využitím konceptu strategické kultury porozumět rozdílnému přístupu jednotlivých států ke strategickým záležitostem. Jinými slovy pro první generaci tvoří strategická kultura kontextový rámec (Doeser, 2018, s. 456). Jedním z představitelů druhé generace je Bradley Klein, který ve svém článku *Hegemony and Strategic Culture: American Power Projection and Alliance Defence Politics* z roku 1988 mluví o strategické kultuře jako o nástroji politické hegemonie (Johnston, 1995, s. 39). „*Strategická kultura v tomto pojetí zahrnuje široce dostupné orientace na násilí a na způsoby, jak může stát legitimně používat násilí proti domnělým nepřátelům. (...) Studovat strategickou kulturu znamená studovat kulturní hegemonii organizovaného státního násilí*“ (Klein, 1988, s. 136).

Třetí generace, jež se začala objevovat v polovině 90. let, je spojena se jménem Alastaira I. Johnstona. Touto generací je kultura považována za nezávislou proměnnou, oddělitelnou od materiálních a nekulturních faktorů (Johnston, 1995, s. 34;

Doeser, 2018, s. 456). Johnston kritizuje, že pojetí první generace v sobě skýtá řadu nedostatků. Shledává problém už v rámci samotné definice, kdy se koncept strategické kultury stává těžkopádným, pakliže se technologie, geografie, tradice, historické strategické praktiky, politická kultura, národní charakter, ideologie, ba dokonce i struktura mezinárodního systému považují všechny za relevantní vstupy. Argumentuje, že každý z těchto vstupů individuálně by mohl být vysvětlením strategické volby. Dále také připomíná, že se díky všezahrnující povaze strategické kultury v podání první generace značně nechává stranou možnost disjunkce mezi strategickou kulturou a chováním. „Pokud se o „strategické kultuře“ říká, že je produktem téměř všech relevantních vysvětlujících proměnných, existuje jen málo konceptuálního prostoru pro ne-strategickou kulturou vysvětlující strategické volby“ (Johnston, 1995, s. 37-38).

Debata mezi první a třetí generací získala své prominentní místo v literatuře pokrývající problematiku konceptualizace definice strategické kultury (Doeser, 2018, s. 456). Na Johnstonovu kritiku totiž reagoval představitel první generace Colin S. Gray svým článkem *Strategic culture as context: the first generation of theory strikes back* z roku 1999. Zde tvrdí, že strategická kultura utváří kontext chování a je nemožné oddělovat chování a kulturu vzhledem k tomu, že ono chování je prováděno aktéry, kteří jsou touto kulturou zásadně ovlivněni a obklopeni (v originále *encultured*). Autor se dále ohrazuje, že strategická kultura pouze poskytuje kontext pro porozumění, než že by rigidně zdůvodňovala kauzalitu mezi strategickou kulturou a chováním (Gray, 1999, s. 49-50, 55).

1. 4. Konceptualizace teoretických východisek

Vzhledem k tomu, že polsko-americké vztahy jsou evidentně asymetrické, jako výchozí koncept práce byla zvolena teorie asymetrie, která poskytuje základní rámec pro zkoumání výchozí pozice států v dané alianci a pomáhá lépe pochopit fungování vztahů mezi nimi. Nicméně samotná asymetrie mezi státy nutně neurčuje povahu těchto mezinárodních vztahů (Kupiecki, 2016, s. 31). A právě za tímto účelem poslouží analýze dynamiky polsko-amerických vztahů taktéž alianční bezpečnostní dilema. Vlivný Snyderův koncept umožňuje detailněji vysledovat dynamiku vztahů mezi státy v alianci na základě zkoumání strategických voleb obou aktérů, které mohou být založeny na bázi strategie kooperace či defekce a s tím spojených

výše avizovaných důsledků. Dovoluje také lépe postihnout realitu dynamiky vztahu právě díky konceptu opuštění a chytení do pastí, jakožto dopadů zvolené strategie.

Dále pracuji s předpokladem, že strategická kultura zde dotváří kontext, v rámci kterého jednotliví aktéři konají. Navzdory zmiňované komplexnosti konceptu strategické kultury bude pro potřeby výzkumu mé práce dostačující pouze jeden z aspektů ovlivňujících strategickou kulturu, a tím jsou historické zkušenosti. V této diplomové práci tedy dochází ke konceptualizaci strategické kultury ve smyslu myšlenkového kontextu, který ovlivňuje chování *decision-makers* v rámci státního aparátu. Jinými slovy stává se kontextovým rámcem strategického chování (Doeser, 2018, s. 456). Tato konceptualizace byla zvolena především proto, že v polské historii se objevuje hned celá řada zcela zásadních událostí, které – jak v této práci dále tvrdím – měly rozhodující vliv na podobu strategické kultury, a tím následně i na kontext tvorby polských zahraničně-bezpečnostních priorit a strategie. Tento pohled de facto odpovídá přístupu první generace k pojetí konceptu strategické kultury.

1. 5. Metodologie práce

Předkládaná práce je vedena formou případové studie. S ohledem na to, že vycházím z konceptualizace strategické kultury, jakožto myšlenkového konceptu utvářejícího kontext pro strategická rozhodnutí, bude v práci nejprve představena polská strategická kultura. Její prezentace zde slouží jako nástroj k pochopení směřování polské zahraniční politiky, bezpečnostních priorit, a tudíž i k pochopení motivace signifikantní polsko-americké spolupráce. Před samotnou analýzou dynamiky vztahů mezi Varšavou a Washingtonem proběhne představení obecných klíčových parametrů spolupráce včetně zaměření se na důležité mezníky v období Obamovy a Trumpovy administrativy. Nastíněn bude i očekávaný vývoj vztahů za nové administrativy Spojených států, což bude dáno rovněž do souvislostí s prvotními reakcemi Varšavy na Bidenovo zvolení.

Interpretační část pak přináší samotnou analýzu, přičemž jsou zvoleny takové příklady z nedávné historie, ale i současnosti polsko-americké spolupráce (pochopitelně patřící mezi významné milníky), které vhodně s využitím principů aliančního bezpečnostního dilematu demonstrují dynamiku tohoto vztahu. Děje se tak na základě analýzy strategického chování jednotlivých aktérů, kdy se sleduje, jakou strategii (ve smyslu kooperace či defekce) zvolili a proč. Volba jednotlivých strategií pochopitelně záleží na důsledcích, které s sebou nesou.

Mezi zmiňované špatné důsledky patří opuštění či chycení do pasti ze strany spojence a mezi ty dobré pak redukce rizika obou zmíněných. Právě tyto důsledky jsou na jednotlivých příkladech sledovány. Následující kapitola již konkrétně pojednává o historických kořenech a současné podobě strategické kultury Polské republiky.

2. Strategická kultura Polska

Velmi stručně lze polskou strategickou kulturu charakterizovat dvěma základními výchozími body, kterými jsou silný důraz na teritoriální obranu a potřeba spolehlivých bezpečnostních garancí (Doeser, 2018, s. 458). Silným důrazem právě na tuto kombinaci dvou faktorů se Polsko svou strategickou kulturou velmi liší od okolních států. Doeser dokonce píše, že u Polska lze pozorovat téměř až dogmatickou posedlost obranou území na rozdíl například od států severovýchodních, tedy s výjimkou Finska. Naopak podobně silnou potřebu, co se bezpečnostních garancí týče, vnímá ku příkladu také Dánsko či Norsko (Doeser, 2018, s. 468). Důvody, proč se polská strategická kultura upíná především na obranu územní celistvosti, jsou zřejmé a vycházejí z všeobecně známých historických traumat, kterými si země v průběhu staletí prošla. Podoba strategické kultury vychází z geopoliticky významné pozice země a z její turbulentní historie, kdy se státní území opakovaně stávalo dějištěm velmocenských zásahů. Pozice mezi Německem a Ruskem/Sovětským svazem byla v minulosti zásadním zdrojem ohrožení Polska a důvodem jeho rozpadu na konci 18. století, ale později též v roce 1939 (Zaborowski, Longhurst, 2003, s. 1013).

2. 1. Historické kořeny důrazu na teritoriální obranu

Během takzvaného Trojího dělení Polska v roce 1795 si tři mocnosti – Rusko, Prusko a Rakousko – rozdělily území polského státu. V období dělení polského státu rezonovala osobnost Tadeusze Kościuszka, který vedl – byť neúspěšné – povstání (Doeser, 2018, s. 468) a stal se národním hrdinou pohřbeným společně s polskými králi a dalšími významnými Poláky v katedrále na Wawelu v Krakově. V těchto dobách se ústředním národním zájmem stalo samotné přežití národa. To spočívalo v úsilí zachovat si národní identitu ruku v ruce s rozvojem polského jazyka a snahou odolávat vlivům germanizace a rusifikace. Nově nabytou nezávislost Polsko získalo až s koncem první světové války, de facto se smlouvou z Versailles z roku 1919. Období první světové války *„ukázalo mimořádné odhodlání národa a jeho elit vybudovat a posílit moderní národ zahrnující všechny sociální skupiny po všech stránkách – politické,*

sociální, ekonomické a kulturní – v polských zemích a v exilu. Rovněž zdůraznilo význam úsilí polské diplomacie k udržení mezinárodní podpory polského boje za nezávislost a sebeorganizaci (včetně té vojenské – polské legie) v absenci suverénního státu“ (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2013, s. 30).

2. 2. Skepse k západní Evropě

Kolaps státu v roce 1939 poté odkazuje na obsazení Polska, kterému předcházelo uzavření Paktu Molotov-Ribbentrop (Doeser, 2018, s. 468). Britské záruky ani dohoda s Francií nezabránily německé ani sovětské agresi. Tato situace v Polácích vyvolala syndrom zrady (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2013, s. 31) a vytvořila v rámci polské identity aspekt role *„oběti západoevropského pacifismu – v případě Francie a Británie z jejich ústupků Hitlerovi a následném nezdaru aktivně bránit Polsko v září 1939“* (Zaborowski, Longhurst, 2003, s. 1014). Tento aspekt se v myšlení Poláků utvrzoval i po druhé světové válce, kdy bylo Polsko z rozhodnutí Spojenců ponecháno v sovětské sféře vlivu (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2013, s. 31). Kritikou směrem k Evropské unii, konkrétně k Německu a Francii nešetřil ani prezident Kaczyński během války v Gruzii v roce 2008, když v rozhovoru uvedl, že *„Francie a Německo mají velmi specifický postoj k Rusku“, a to z důvodu „historických zkušeností, ale také ze zájmů korporací, které si myslí, že na Rusku vydělají velké peníze“* (Kaczyński, 16-08-2008).

Výše zmiňované události vedly k prohlubování skepse vůči západní Evropě, a především vůči schopnosti západních zemí garantovat bezpečnost a stabilitu na evropském kontinentě (Longhurst, 2013, s. 364). S tímto je de facto spojena další – byť velmi úzce související – charakteristika polské strategické kultury, a to skeptická pozice k multilaterálním bezpečnostním institucím (s výjimkou NATO). V Polácích zůstává přesvědčení, že Společnost národů zůstala zcela bezbrannou ve snaze zabránit druhé světové válce, ale naopak posílila německý revizionismus ve střední Evropě. OSN je vnímána příznivěji, ale je na druhou stranu konfrontována s neschopností zabránit válce studené. Tato polská pozice se prakticky projevila během operace NATO v Kosovu. Na rozdíl od Německa nebo Francie Polsko nevnímalo mandát OSN pro tuto operaci jako nezbytný. Být Varšava pokládala za lepší jednat s mandátem OSN, prioritou bylo předejít šířící se nestabilitě na Balkáně (Zaborowski, Longhurst, 2003, s. 1014; Osica, 2003, s. 30).

Nejdůležitějším zájmem polského národa se během války stalo *fyzické* přežití národa. Co se současných strategických zájmů týče, bylo právě období druhé světové války a dění krátce poté zásadní pro jejich formulaci. Základem se stalo pokračování v modernizaci obranných schopností země a vyvstala nutnost přehodnotit účinnost aliancí, kterých je Polsko členem (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2013, s. 31). Zde lze vysledovat kořeny preferované spolupráce se Spojenými státy. Polsko upřednostňuje silné ukotvení jak v rámci transatlantických vztahů prostřednictvím NATO, tak v rámci stálého bilaterálního partnerství s USA. Role Evropské unie je v kontextu zahraničně-bezpečnostních otázek až druhotná, byť v posledních letech nabývá na významu. Dostatečnou garanci bezpečnosti a stability představuje v očích Poláků především angažovanost amerických sil a NATO (Palczewska, 2020, s. 7-9).

Polsko i přes své kapacity, které tvoří na 120 000 členů ozbrojených sil, 750 hlavních bojových tanků, 1 500 bojových vozidel pěchoty a 100 bojových stíhačů, nedokáže potencionálně čelit převaze Ruské federace. Zdá se, že tohle se stalo hlavním důvodem upevňování vzájemných polsko-amerických vazeb. *„Polská společnost a elity považují USA za důležitějšího spojence než evropské partnery, a to ze dvou důvodů: zaprvé ze své historické zkušenosti, zadruhé, zdá se, že USA dychtivěji používají sílu v zahraničně-politických otázkách než jakýkoli evropský národ“* (Smura, 2019, s. 101-102).

2. 3. Polsko-ruské vztahy

Zatímco Německo je po roce 1989 Poláky vnímáno jako partner, se kterým je třeba prohlubovat vzájemnou spolupráci, východní soused je vnímán stále jako *„nereformní a imperialistický“* a vztahy k Rusku zůstávají i nadále velice chladné. Po znovunabytí suverenity se Polsko vymanilo z bývalé sovětské sféry vlivu a směřovalo ke vstupu do NATO a Evropské unie, což ve výsledku vedlo k ochlazení vztahů, neboť Moskva polské členství v NATO pochopitelně nevítrala s otevřenou náručí. Vztahy se horšily i kvůli polské podpoře suverenity východoevropských států. Roli hlasitého podporovatele plnilo Polsko zejména během prodemokratického úsilí Ukrajiny během Oranžové revoluce započaté v roce 2004. Historické zkušenosti nepřestaly i nadále ovlivňovat podobu křehkých polsko-ruských vztahů. V následujících letech se objevovaly neshody ohledně dodávek energií, kdy na Rusku plynem závislé Polsko bylo ovlivňováno nejen změnami cen, ale rovněž jej přímo ovlivnily spory

mezi Ruskem a Ukrajinou (Longhurst, 2013, s. 367). O problematice energetické bezpečnosti později detailněji pojednává interpretační část této diplomové práce.

2. 3. 1. Katyňský masakr

Za současnou podobou vztahů k Rusku stojí bolestné zkušenosti z období před, během i po druhé světové válce, především potom – pro Poláky velmi traumatizující událost a symbol zastřešující utrpení během sovětského teroru – zavraždění polských důstojníků a příslušníků inteligence v roce 1940, který je znám jako Katyňský masakr¹. Počet obětí se odhaduje okolo 22 000 (Lašas, 2012, s. 1062-1063; Doeser, 2018, s. 468). *„Zatímco vazba mezi moderním Ruskem a Sovětským svazem není zdaleka bezproblémová, ochota Moskvy identifikovat se jako dědic SSSR, oslavovat sovětskou minulost a esencionalizovat se jako hlavní hrdina druhé světové války pomáhá udržovat vnímání kontinuity. Pro drtivou většinu pobaltských a polských obyvatel (a politických elit) je Sovětský svaz konstruován jako „hlavní pronásledovatel“ díky své roli během druhé světové války; a nejde jen o abstraktní myšlenku nebo diskurzivní příběh, ale o výsledek dlouhodobé tragické zkušenosti, která zanechala hluboká a bolestivá zranění v individuální i kolektivní psychice.“* (Lašas, 2012, s. 1063). Na tomto místě by nebylo od věci připomenout slova Vladimira Putina, který v roce 2005 označil rozpad Sovětského svazu za *„největší geopolitickou katastrofu“* 20. století (BBC News, 25-04-2005).

2. 3. 2. Letecká katastrofa u Smolenska

V souvislosti s připomínkou Katyňského masakru svou roli také sehrává obrovská národní tragédie v podobě pádu letadla u západoruského Smolenska 10. dubna 2010, při kterém zahynul prezident Lech Kaczyński s manželkou a řada dalších prominentních polských politických a vojenských představitelů. Jednalo se s posádkou téměř o sto osob, kteří mířili uctít památku obětí u příležitosti 70. výročí masakru. Byla to právě tato letecká tragédie, která zažehnula nové rusofobní – a v souvislosti s nehodou i konspirační – teorie (Taras, 2014, s. 718). Události tohoto dne zažehly novou éru polsko-ruských bilaterálních vztahů na počátku založených na historicky laděné rétorice a obviňování, byť se s příchodem

¹ Téma velmi podařeně zpracoval světoznámý polský režisér Andrzej Wajda ve svém filmu *Katyň* z roku 2007. Wajdův otec byl jednou z obětí masakru. Zajímavostí je, že když si v roce 2000 přebíral Wajda Oscara za celoživotní dílo, v děkovné řeči, kterou přednesl polsky, poděkoval *„Americkým přátelům Polska a mým krajanům za pomoc mé zemi znovu se připojit do rodiny demokratických národů, západní civilizace, jejich institucí a bezpečnostních struktur.“* Více na: Andrzej Wajda odbírá Oscara. In: Youtube [online]. 1. 12. 2016 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=0VBL7LNJlu8>.

Donalda Tuska na post polského předsedy vlády zdálo, že se vztahy začaly ubírat pozitivnějším směrem (Longhurst, 2013, s. 367). Katastrofa u Smolensku nejen prohloubila nedůvěru k ruskému režimu v očích politických elit, ale i v očích veřejnosti. Měsíc po havárii na otázku „Kterého státu by se Polsko mělo obávat nejvíce?“ odpověděla v průzkumu necelá polovina dotázaných Rusko, což bylo dvakrát více než v roce 1990 v dobách rozpadu Sovětského svazu (Centrum Badania Opinii Społecznej, 2010, s. 12).

Tragédie ovlivnila nejen dění na poli mezinárodním, ale také na tom domácím, když se stala prostředkem k vnitřnímu politickému boji mezi stranou Právo a spravedlnost (*Prawo i Sprawiedliwość – PiS*) a Občanskou platformou (*Platforma Obywatelska – PO*). Jarosław Kaczyński, bratr zesnulého Lecha a předseda PiS, dokonce svaloval vinu na tehdejší vládu Donalda Tuska (PO), že nehodu nepřímo zavinil svou nedbalostí a obviňoval Tuska ze spiknutí s Rusy. Otevřel se i prostor pro řadu dalších konspiračních teorií – například o výbušninách umístěných na palubě letadla. Z konzervativní strany PiS se ozývaly názory, že za pádem letadla stojí ruský terorismus, a nikoliv nepřízeň počasí v kombinaci s pochybením lidského faktoru, jak uvedla vyšetřovací zpráva. V roce 2016 se případ znovu otevřel, došlo dokonce k exhumaci těla zesnulého prezidenta a dalších obětí tragédie, což vyvolalo pobouření veřejnosti především z řad pozůstalých. Vznikla vyšetřovací komise, která ovšem zatím nepřišla s žádnými oficiálními výsledky, byť se Jarosław Kaczyński nechával opakovaně v průběhu let slyšet, že odhalení pravdy je na spadnutí. Více než před rokem šéf vyšetřovací komise Antoni Macierewicz, bývalý ministr obrany, deklaroval, že závěrečná zpráva je připravena a obsahuje značné množství nových poznatků. Navzdory tomuto tvrzení bylo zveřejnění zprávy opakovaně odloženo. Ani 11 let po události Rusové nevydali Varšavě trosky zříčeného letadla. Kaczyński spolu s manželkou našli místo svého posledního odpočinku taktéž vedle polských králů na krakovském Wawelu (ČT24, 3-11-2016; Longhurst, 2013, s. 370; Tilles, 07-04-2021; ČT24, 10-04-2021).

2. 3. 3. Obavy z ruského revizionismu

Již před ruskou invazí do Gruzie v roce 2008 se v rámci veřejného mínění 54 procent Poláků vyjádřilo, že věří, že Rusko usiluje o znovunabytí vlivu ve východní Evropě (Centrum Badania Opinii Społecznej, 2008, s. 4). V souvislosti s obavami z rozšiřování ruského vlivu vznikl v roce 2009 také otevřený dopis tehdejšímu americkému prezidentovi Baracku Obamovi,

který podepsala skupina intelektuálů a bývalých politiků východní a střední Evropy. Mezi těmito osobnostmi nechyběl ani Václav Havel, Lech Wałęsa nebo bývalí představitelé baltských států, Rumunska a další. V tomto dokumentu vyjadřují své obavy z Ruska a upozorňují na to, že se region východní a střední Evropy začal vzdalovat prioritám americké zahraniční politiky. *„Rusko je naopak znovu na scéně jako revizionistická mocnost sledující agendu 19. století metodami a taktikou století jednadvacátého“* (Adamkus et al., 2009).

Jak píše Kroenig, západní analytici popisují, že ruská invaze na Ukrajinu a do Gruzie *„nemusí být ojedinělými incidenty, ale spíše projevem velkolepější ambice v Moskvě obnovit ruskou sféru vlivu v oblasti bývalého Sovětského svazu, a že tyto plány by mohly vést k přímému ohrožení regionální stability a členů NATO“* (2015, s. 53). V tomto kontextu jsou potom polské hranice zásadním způsobem ohroženy, neboť Polsko leží ve strategicky významném prostoru, který by se potencionálně mohl stát územím válečných aktivit NATO a Ruské federace (Palczewska, 2020, s. 9). Historicky zakořeněný strach z ruské intervence se pak logicky zvýšil po anexi Krymu a válce na Donbase v roce 2014 (Doeser, 2018, s. 462). *„Od druhé světové války evropské politické prostředí nezaznamenalo takovou úroveň otevřeného nepřátelství, agrese vůči suverénním sousedům a narušení teritoriální integrity“* (Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland, 2017, s. 6).

2. 4. Aktivní role Polska v regionu

Historické zkušenosti zanechaly stopu například i v podobě východní politiky Varšavy, kterou charakterizuje zejména silná podpora nově vzniklých nezávislých států, jak už bylo výše avizováno. Polsko bylo velkým zastáncem začlenění Ukrajiny a Litvy do západních struktur, podporovalo hnutí za nezávislost v Bělorusku a stalo se taky promotérem rozšiřování Severoatlantické aliance v oblasti. Ve všech těchto snahách se Polsku dostalo podpory od Washingtonu (Zaborowski, Longhurst, 2003, s. 1014). Polská podpora Gruzie a Ukrajiny pro jejich začlenění v EU a NATO byla nejhlasitější pod vládou bratrů Kaczyńských a právě během jejich politického angažmá docházelo i k prohlubování antagonismu mezi Varšavou a Moskvou (Taras, 2014, s. 727). Právě v souvislosti s rolí v oblasti je třeba zmínit další princip, který definuje polskou strategickou kulturu, a tím je upřednostňování proaktivní angažovanosti v moment, kdy regionu hrozí nestabilita. Polská aktivní angažovanost má souvislost s polskou identitou, a to již s dříve zmiňovanou rolí oběti západoevropského

pacifismu (Zaborowski, Longhurst, 2003, s. 1014). Příkladem tohoto aktivního regionálního přístupu může být taktéž promptní reakce na aktuální dění v Bělorusku, kdy se Polsko stalo jedním z hlavních aktérů tlaku na Evropskou unii, aby podnikla akce proti autoritářskému režimu Alexandra Lukašenka. Polsko patří k nejhlasitějším kritikům Lukašenkova režimu (Easton, 10-09-2020; ČTK, 24-03-2021).

2. 5. Vývoj po roce 1989

Po roce 1989 bylo Polsku umožněno aktivně prosazovat své národní zájmy v oblasti bezpečnostní politiky. Po rozpadu Varšavského paktu se postupně začlenilo do západních struktur, kdy se v roce 1999 stalo členem NATO a v roce 2004 vstoupilo do Evropské unie (Palczewska, 2020, s. 7). Rozpad Sovětského svazu odehnal obavy z dříve přetrvávající hrozby útoku na Polsko z východu v rámci určitých ideologických snah (Palczewska, 2020, s. 4). Samotný konec studené války sice neznamenal vymazání strachu z opětovných velmocenských zásahů, ale intervence samotná se považovala za méně pravděpodobnou po dobu několika let (Doeser, 2018, s. 459). Ovšem do té doby, než Rusko zasáhlo v Gruzii roku 2008 a na Ukrajině v roce 2014 (Doeser, 2016, s. 127; Taras, 2015, s. 123-124). Následující konkrétní strategické kulturní predispozice: *„preference silné aliance vedené USA; závazek k reformám na Ukrajině a v Bělorusku a následně další rozšiřování NATO na východ; nedostatek důvěry v multilaterální bezpečnostní instituce s výjimkou NATO; a sklon používat sílu proaktivně – učinily z Varšavy stálého člena atlantického křídla Aliance a kurážného přívržence postoje USA k téměř všem nedávným problémům zahraniční politiky“* (Zaborowski, Longhurst, 2003, s. 1014-1015).

Jak tato kapitola uvádí, polskou strategickou kulturu tvoří důraz především na teritoriální obranu a potřeba silných bezpečnostních garancí (Doeser, 2018, s. 458). Tento vývoj vychází z geopoliticky významné pozice země a historických traumat, kterými si Polsko právě i vzhledem ke své strategické pozici mezi východem a západem prošlo (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2013, s. 9). Pro rekapitulaci – teritoriální obrana, jakožto ústřední charakteristika polské strategické kultury, má své kořeny v opakovaném dělení polského státního útvaru a událostech zejména druhé světové války. V souvislosti s druhou světovou válkou a dění bezprostředně po ní se součástí polské strategické kultury stala nedůvěra k západoevropským zemím spojená se skepsí k multilaterálním uskupením

(s výjimkou NATO). Naopak velmi silná důvěra je vkládána do upevňování vztahů se Spojenými státy, které jsou dlouhodobě v očích Poláků vnímány jako spolehlivý garant bezpečnosti. Historická zkušenost ve spojení s novými skutečnostmi 21. století vtiskly podobě polské strategické kultury poměrně typický rys, a tím jsou značné obavy z ruského revizionismu. Ruku v ruce s tímto jde i aktivní východní politika Varšavy a regionální angažovanost.

3. Priority zahraničně-bezpečnostní politiky Polska

Jak bylo prezentováno v předchozí kapitole, na základě historických zkušeností lze snadno vyvodit, že geopoliticky významná pozice země byla „*nejkritičtějším strategickým faktorem, který ovlivnil formování polské národní identity a státnosti, stejně tak určil základní povahu a charakter národních zájmů a strategických cílů v oblasti bezpečnosti*“ (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2013, s. 9). V průběhu historie tedy došlo k poměrně specifickému vývoji strategické kultury, která vytváří kontextový rámec strategického chování. Konkrétně se jedná o dvě základní linie, podél kterých se ubírají priority polské strategie. Jsou postavené na modernizaci schopností obránit státní území a na výměně bezpečnostních benefitů s významnými spojenci (Doeser, 2018, s. 458). Následující kapitola přináší podrobnější přehled jednotlivých priorit zahraničně-bezpečnostní politiky Polska, přičemž nadcházející podkapitola shrne nejdůležitější národní bezpečnostní dokumenty.

3. 1. Dokumenty národní bezpečnosti

Priority bezpečnostní politiky Polska byly v uplynulé dekádě formulovány a rozvíjeny v následujících dokumentech: pro Národní bezpečnostní strategii 2014 (*Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014*, v angličtině *National Security Strategy of the Republic of Poland*) byla podkladem takzvaná Bílá kniha z roku 2013 (*White Book on National Security of the Republic of Poland*). Obsah Národní bezpečnostní strategie byl dále v roce 2015 rozšířen ve směrnici o politické a strategické obraně (*Political and Strategic Defence Directive*), kde byly uvedeny i konkrétní úkoly pro jednotlivé složky státu (Palczewska, 2020, s. 3). Národní bezpečnostní strategie se dočkala své aktualizace v minulém roce, konkrétně 12. května, kdy byla schválena polským prezidentem Andrzejem Dudou.

Významnými mezníky se právě tak staly dlouhodobá a střednědobá národní rozvojová strategie. Ta dlouhodobá (*The Long-term National Development Strategy*) obsažena

v dokumentu *Polsko 2030: Třetí vlna modernity (Poland 2030: The Third Wave of Modernity)* „shledává zajištění vnější a vnitřní bezpečnosti jako nezbytnou podmínku pro nadějný rozvoj Polska“ (Palczewska, 2020, s. 3) a „představuje také komplexní vizi sociálně-ekonomického stavu v perspektivě do roku 2030, přičemž zohledňuje regionální (...) rozměr. Zatímco *Střednědobá národní rozvojová strategie (Mid-term National Development Strategy)* je hlavní rozvojová strategie definující základní podmínky, cíle a směřování státního rozvoje (...), definuje oblasti strategické intervence domácího a region přesahujícího významu, a taktéž strategické investice“ (Strategy of Development of the National Security System 2022, 2013, s. 4).

Realizaci požadavků formulovaných v národních rozvojových strategiích lze najít v zastřešujícím dokumentu týkajícího se strategického rozvoje národního bezpečnostního systému (*Strategy of Development of the National Security System of the Republic of Poland 2022*). Tento dokument je v souladu s nejdůležitějšími strategickými dokumenty Severoatlantické aliance (*NATO's Strategic Concept*) a Evropské unie (*Evropská bezpečnostní strategie*). V neposlední řadě lze k nejdůležitějším dokumentům zařadit doktrínu ke kyberbezpečnosti z roku 2015 *Cyber-security Doctrine (Doktryna Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej)* či koncepci námořní bezpečnosti z roku 2017 (*Strategic Concept of Safety of the Sea of the Republic of Poland*) (Palczewska, 2020, s. 3-4).

3. 2. Polská strategie zahraniční politiky

Jak je v práci mnohokrát zdůrazňováno, zahraniční politika Polska jednoznačně inklinuje k pevné transatlantické spolupráci prostřednictvím Severoatlantické aliance a pevnému bilaterálnímu partnerství se Spojenými státy americkými. Polské členství v Evropské unii v oblasti zahraničních a bezpečnostních vztahů hraje až roli sekundární, nicméně v posledních letech i tato dimenze členství v EU získává na viditelnosti a významnosti (Palczewska, 2020, s. 7). Zatímco Národní bezpečnostní strategie z roku 2014 explicitně označovala NATO za „nejdůležitější formu politické a vojenské spolupráce mezi Polskem a jeho spojenci“ a EU zde byla zmíněna jakožto podpora „polského socio-ekonomického rozvoje a posilování jeho pozice ve světě“ (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2014, s. 9), aktualizovaná Národní bezpečnostní strategie z roku 2020 uvádí EU jako jeden ze tří pilířů polské bezpečnosti. Těmito pilíři je tudíž nejen členství v NATO, ale také členství v EU,

dále strategické partnerství s USA a za rovnocenný pilíř je považována i regionální kooperace v rámci bezpečnosti (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2020, s. 10).

Stěžejním dokumentem, podle kterého se řídí aktivity polské diplomacie, je Polská strategie zahraniční politiky na období 2017-2021. Tato dlouhodobější strategie v sobě nese tři hlavní priority, kterými jsou nejen bezpečnost, ale rovněž ekonomický růst a globální vnímání Polska (Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland, c2021b). Zmiňovaná strategie označuje svět druhé dekády 21. století za méně stabilní a méně předvídatelný. Hned na úvod dokument upozorňuje, že Západ zklamal v odpovědi na ruskou agresivní revizionistickou politiku, díky níž se Rusku podařilo opět dominovat nad bývalým teritoriem Sovětského svazu. Selhání pak zapříčinilo i válku na Ukrajině a oslabilo evropskou bezpečnost. Úvod neopomíná ani důsledky ekonomické krize, která *„odhalila nedostatky evropské správy ekonomických záležitostí a vytvořila živnou půdu pro hnutí, která zpochybňují samotné základy evropské integrace“* (Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland, 2017, s. 2).

Za nejzávažnější hrozbu, kterým Polsko čelí, je Rusko a jeho neoimperialistická politika výslovně jmenováno i v Národní bezpečnostní strategii z roku 2020. Konkrétně se zde píše, že ruské jednání v podobě *„agrese vůči Gruzii, ilegální anexe Krymu a aktivity na východní Ukrajině porušily základní principy mezinárodního práva a podkopaly pilíře evropského bezpečnostního systému. Ruská federace intenzivně rozvíjí své útočné vojenské kapacity (včetně západního strategického směru) (...) a provádí rozsáhlá vojenská cvičení založená na scénářích předpokládajících konflikt s členskými státy NATO, rychlé nasazení velkých vojenských formací, a dokonce i použití jaderných zbraní. Ruská federace dále vykonává činnosti pod prahovou hranicí války (hybridní povahy), které představují riziko vypuknutí konfliktu (včetně neúmyslného) (...) a podniká (...) akce s využitím nevojenských prostředků (což zahrnuje kyberútoky, dezinformace) za účelem destabilizovat struktury západních států a společností a vytvořit rozpory mezi spojenci. Je třeba předpokládat, že Ruská federace bude pokračovat ve své politice podkopávání současného mezinárodního řádu založeného na mezinárodním právu, aby obnovila svou moc a sféru vlivu“* (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2020, s. 6).

V prvním pilíři, který se týká bezpečnosti samotné, se strategie zaměřuje na oblast spojenectví, polského sousedství a vojenské síly. Co se spojenectví týče, Polsko považuje za klíčovou silnou vojenskou přítomnost USA v Evropě za účelem udržení schopnosti kolektivní

obranu a odstrašování ze strany NATO. Dále akcentuje posílení potenciálu Evropské unie prostřednictvím podpory těsnější spolupráce s NATO a zmíněn je také rozvoj Společné bezpečnostní a obranné politiky EU. Dokument nezapomíná ani na další upevnování bilaterálních vazeb na Spojené státy, posílení obranného partnerství zejména s ohledem na vojenskou přítomnost Američanů v Polsku. V rámci regionálního rozměru jde o posílení kooperaci obecně, nicméně vyzdvihnuta je bližší spolupráce s Rumunskem, Visegrádskou skupinou a baltickými a severskými státy, nezbytná je i proaktivní východní politika. K domácím prioritám patří již zmiňované posilování obranných kapacit. Jedním z úkolů v této oblasti je podpora globální přítomnosti polského obranného průmyslu včetně jeho zapojení nejen do iniciativ NATO, ale též EU. V souladu se spojeneckými závazky je úkolem udržovat příspěvek minimálně 2 % z HDP na rozvoj národních obranných schopností a zajistit nejméně 20 % rozpočtu na modernizaci ozbrojených sil (Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland, 2017, s. 6-12).

Ekonomický rozměr je bezpochyby nezbytnou a signifikantní součástí polské strategie a poukazuje například na nutnost hledat možnosti spolupráce s neevropskými partnery, konkrétně hovoří třeba i o Číně, nicméně pro potřeby této práce je stěžejní kromě již diskutovaného pilíře bezpečnosti pilíř třetí. Ten shrnuje hodnoty, důvěryhodnost a globální závazky. Je to právě důvěryhodnost aktéra, která je úzce spojena s jeho hodnotami. Polsko se zde proto zavazuje k univerzálním hodnotám demokracie, právního státu, dodržování lidských práv, ale také křesťanských hodnot, které všechny tvoří základ evropské integrace. Mimo to je zajímavá zmínka, že jedním z úkolů musí být obnovení rovnováhy mezi zásadami státní suverenity a privilegii orgánů EU ruku v ruce s podporou transparentnosti v rozhodovacím procesu EU. V oblasti důvěryhodnosti v rámci mezinárodního společenství je úkolem činit takové kroky, které povedou k návratu Polska k mírovým operacím OSN (Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland, 2017, s. 19-25).

3. 3. Polská strategie obranné politiky

V souladu se strategií zahraniční politiky je rovněž i koncepce obranná, která nese v polštině název *Koncepcja Obronna Rzeczypospolitej Polskiej* (v angličtině *The Defence Concept of the Republic of Poland*). Jedná se o nejdůležitější strategický dokument ministerstva obrany. Zmiňovaná doporučení a evaluace jejich výsledků je průběžně

kontrolována za účelem systematického plnění jednotlivých cílů stanovených právě ministerstvem. V kapitole věnující se hlavním hrozbám a výzvám se na prvním místě opět objevuje agresivní politika Ruské federace. Koncepce pracuje s předpokladem, že do roku 2032 si Rusko udrží agresivní stanovisko v zahraničně-bezpečnostních otázkách. Tím se Ruská federace pro Polsko stává přímou hrozbou, neboť mezi Ruskem a členy východního křídla NATO panuje asymetrie v poměru vojenských sil. Také tento dokument pracuje do budoucna se záměrem pokračovat v prohlubování vojenské a politické angažovanosti USA. Dále se koncepce zabývá konkrétními úkoly pro polskou armádu v souvislosti s výhledem do avizovaného roku 2032 (Ministerstwo Obrony Narodowej, 2017, s. 23-44).

Národní bezpečnostní strategie se pochopitelně rovněž zabývá strategickým výhledem – byť stručnějším a obecnějším – pro polskou armádu a je zde specifikováno, že v roce 2024 Polsko plánuje zvyšování výdajů na obranu v rámci aliančních závazků z dvou na 2,4 % HDP. Kyberbezpečnost a boj proti dezinformacím je pak taktéž plnohodnotnou součástí bezpečnostní strategie a posilování této oblasti je poskytnuta náležitá pozornost (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2020, s. 18-21).

Jak je jednoznačně patrné z aktuálních nejdůležitějších strategických dokumentů, jako zásadní hrozba pro Polsko je identifikovaná na prvním místě agresivní zahraniční politika Ruské federace. Protiváhou hrozby ze strany Ruska je v očích Varšavy prioritně angažovanost USA na evropském kontinentu. Předchozí verze Národní bezpečnostní strategie z roku 2014 otevřeně popisuje Washington jako nejdůležitějšího mimoevropského partnera (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2014, s. 9) a jako garanta své bezpečnosti (Smura, 2019, s. 101). Co se postojů k EU týče, jde vidět posun v bezpečnostní strategii z roku 2020, která v evropské partnery vkládá více nadějí v oblasti schopnosti podílet se na zajištění bezpečnosti například prostřednictvím diskutovaného prohloubení spolupráce s NATO. Nicméně význam Spojených států amerických v polské bezpečnosti je dlouhodobým fenoménem. Nyní už bude následovat část, která se historii, ale především současnosti signifikantních polsko-amerických vztahů věnuje detailněji.

4. Klíčové parametry polsko-amerických vztahů

Specifičnost vztahů Spojených států amerických a Polska ovlivnila kombinace hned několika faktorů, a to na bázi vazeb historických, kulturních i strategických. *„Historické vazby Polska sahají až do konce osmnáctého století, kdy mnoho Poláků opustilo svoji rozdělenou vlast, aby bojovali za George Washingtona v americké válce za nezávislost²* (Dunn, 2002, s. 65). Právě koncem 18. století se USA – především americký středozápad – stal útočištěm asi 1,5 milionu Poláků, kteří prchali ze své rodné země, jejíž území se v rámci trojdělení rozpadlo mezi Prusko, Rusko a Rakousko. Další velká vlna migrace pak nastala na konci 19. a počátku 20. století (Lanoszka, 2020, s. 460). Je to právě také otázka početné komunity Poláků v USA, která patří mezi zásadní faktory ovlivňující podobu americko-polských vztahů. Odhaduje se, že přes 9 150 000 obyvatel USA se hlásí k polskému původu (United States Census Bureau, 2018). Jejich integrace patří k těm nejúspěšnějším a Poláci se zde vyznačují nejen nadprůměrným vzděláním, ale také příjmy (Booza, 2007, s. 68). Největší komunitu mimo vlast tvoří Poláci právě v USA, Chicago bylo po většinu 20. století po Varšavě druhým městem na světě, kde žilo nejvíce polských obyvatel (Lanoszka, 2020, s. 460). Velká koncentrace Poláků v klíčových státech na severovýchodě USA a jejich politické aktivity ve smyslu prosazování polských zájmů jsou dalším pojítkem mezi oběma společnostmi (Dunn, 2002, s. 65-66). Bill Clinton se například v roce 1996 pro znovuzvolení do funkce amerického prezidenta ucházel o hlasy voličů pocházejících ze střední a východní Evropy tím, že oznámil na předvolebním mítinku Poláků-Američanů expanzi NATO v této oblasti (Powaski, 1998, s. 19). Americko-polské vazby byly v průběhu historie posíleny také v moment, *„když prezident Woodrow Wilson prosazoval polskou nezávislost na konci první světové války. Byly nadále podporovány i během druhé světové války, kdy si silný odpor Polska vůči Němcům získal u americké veřejnosti značnou přízeň.“* (Dunn, 2002, s. 65).

V období studené války sloužil Hlas Ameriky a Rádio Svobodná Evropa jako důkaz, že se ve Spojených státech amerických nezapomnělo na utrpení Poláků. Drsný postoj amerického prezidenta Ronalda Reagana k Sovětskému svazu a jeho podpora hnutí Solidarita pak už jen upevnila v očích Poláků již pozitivní obrázek Američanů (Dunn, 2002, s. 65). Polsko-americká bezpečnostní kooperace se začala intenzivně utvářet ihned po skončení studené

² Byl to právě výše zmiňovaný Tadeusz Kościuszko, který se stal jednou z významných osobností americké války za nezávislost.

války v 90. letech minulého století, kdy mezi první kroky Polska patřila politická podpora amerických operací v Kuvajtu během první války v Perském zálivu. V návaznosti na tuto podporu bylo Polsko dokonce požádáno, aby polská ambasáda v Bagdádu dohlížela na diplomatické zájmy USA. V 90. letech vzájemné vztahy s USA kvetly, George H. W. Bush byl velkým podporovatelem polské tranzice. V polském parlamentu v červenci 1989 oznámil plán americké pomoci Polsku (Smura, 2019, s. 102-103). Polské ekonomické reformy byly součástí konzultací ve Washingtonu a finančně podporovány byly ze speciálního fondu, na kterém se Spojené státy podílely z 20 %. Americká strana také snížila polskou zadluženost (Pastusiak, 2015, cit. dle Smura, 2019, s. 102). George H. W. Bush navštívil Polsko podruhé také v roce 1992. Později během administrativy Billa Clintona pak mimo jiné na základě lobby Poláků-Američanů, jak bylo uvedeno výše v této kapitole, tehdejší americký prezident ohlásil summit, jehož tématem mělo být rozšiřování Severoatlantické aliance (Smura, 2019, s. 103; Powaski, 1998, s. 19).

Polsko začalo deklarovat svůj zájem o oficiální připojení k NATO v roce 1992. V roce 1994 se pak stalo součástí programu Partnerství pro mír (*Partnership for Peace programme*) (Smura, 2019, s. 103). Společně s Maďarskem a Českou republikou Polsko fungovalo ve své době jako modelový příklad úspěšného návratu do Evropy nejen kvůli připojení k NATO, ale také v rámci připojení k Evropské unii. Polská pozice byla usnadněna tím, že ze všech nových spojenců bylo nejbohatší a přechod do aliančního společenství probíhal bez větších obtíží. Snadno se též podařilo dosáhnout všech cílů vedoucích k plné participaci v NATO, což bylo právě Washingtonem velmi dobře přijímáno. Pozitivně vnímán byl pro USA taktéž způsob, jakým polský stát upravoval své vztahy se zeměmi bývalého Sovětského svazu. Polsko je pro USA nejen regionálním lídrem regionu východní a střední Evropy, který je ochoten konat nezávisle a důrazně na poli mezinárodní politiky. Stalo se také ukázkovým příkladem úspěšně etablovaného spojence v rámci politiky expanze NATO (Dunn, 2002, s. 63-70). Jednoznačné podpoře ze strany Polska se Spojené státy těšily i během války proti terorismu (Dunn, 2002, s. 66). Washington v čele s administrativou George W. Bushe tuto podporu velmi oceňoval a časté bilaterální návštěvy a konzultace se na různých úrovních staly standardem. V té době navíc Varšava podpořila rozmístění prvků americké protiraketové obrany na českém a polském území (Smura, 2019, s. 104).

V obecnější rovině je vzájemná komunikace a důvěra v polsko-amerických bilaterálních vztazích ovlivněna hned několika faktory. Prvním z nich je například příslušnost obou národů k takzvanému demokratickému Západu, zmiňované členství ve stejných mezinárodních organizacích a obranné alianci. V abstraktnější rovině je pak neméně důležitá samotná oddanost podobným standardům mezinárodního chování a sdílení systému hodnot. Svůj význam má také kontinuální snaha a de facto i politická vůle polských vlád prohlubovat spolupráci mezi Varšavou a Washingtonem (Kupiecki, 2016, s. 35). Obě hlavní politické strany – Právo a spravedlnost i Občanská platforma – se i přes svou rivalitu shodovaly na zásadní roli Spojených států v polské národní bezpečnosti (Lanoszka, 2020, s. 461). Všechny výše zmíněné proměnné logicky vedou k lepšímu porozumění záměrů a možných dopadů jednání toho druhého (Kupiecki, 2016, s. 35). Tento sdílený pohled na svět se mohl stát právě „*jedním z důvodů, proč se Washington rozhodl pověřit polské velvyslanectví v Bagdádu péčí o americké diplomatické zájmy v Iráku. Tento příklad (...) ilustruje, do jaké míry se Polsko rychle etablovalo jako důvěryhodný a důležitý spojenec USA*“ (Dunn, 2002, s. 66).

Významnou roli v polsko-amerických vztazích hraje pochopitelně samotná strategická kalkulace. Polsko je odhodláno střežit svou autonomii před jakoukoliv možnou hrozbou a vyhodnotilo proto, že udržování blízké aliance se Spojenými státy v rámci atlantické komunity a kdekoliv jinde poslouží tomuto účelu nejlépe. Polsko je ze strany USA vnímáno jako důvěryhodný spojenec, který má zásadní strategické postavení v Evropě, ale taktéž spojenec loajální ve smyslu podpory v rámci mezinárodního společenství. Polská podpora USA v OSN a v dalších mezinárodních organizacích byla vidět i u kontroverzních témat, jako byly například sankce proti Libyi, zmiňované bombardování v Iráku a podpora války proti terorismu (Dunn, 2002, s. 66).

4. 1. Administrativa Baracka Obamy

V roce 2008 s příchodem Baracka Obamy na americký prezidentský post došlo také k odlišnému směřování polsko-americké spolupráce. K velkému zklamání Polska (ale ostatně i řady dalších zemí východní a střední Evropy) se Obama už během své kampaně velmi málo zaobíral tímto regionem a jasně se nevyjadřoval ani k pokračování snahy o rozmístění americké protiraketové obrany. Po volbách se změna v americko-polských vztazích projevila naplno na základě obratu ve směřování zahraniční politiky USA. Změna tohoto směřování

v zahraniční politice USA za Obamova prezidentství je označována jako *pivot* či *pivot strategy*. Princip této strategie spočíval v obratu amerického zájmu zahraniční politiky směrem k Asii. Součástí snahy o zlepšení vztahů s Ruskem v rámci takzvaného resetu vzájemných vztahů (*reset policy*) bylo také odstoupení od úmyslu rozmístění protiraketové obrany, což bylo dle velkého množství komentátorů a politiků ve Varšavě považováno za zradu. Atmosféře nenahrával ani fakt, že oznámení o zrušení záměru protiraketové obrany bylo oznámeno 17. září, což je datum, na které připadá tragické výročí sovětské invaze do Polska v roce 1939³³. S cílem zmírnit rostoucí obavy rozhořčených Poláků se Obama rozhodl vyslat do země tehdejšího vicepremiéra Joe Bidena, který navštívil Varšavu mezi 20. a 22. říjnem roku 2009. Původní plán byl nahrazen za Evropský fázový adaptivní přístup (*European Phased Adaptive Approach – EPPA*) (Smura, 2019, s. 106-107; Longhurst, 2013, s. 368).

Reagovat na obrat v americké zahraniční politice se rozhodla řada lídrů a intelektuálů střední a východní Evropy prostřednictvím v práci už dříve zmiňovaného otevřeného dopisu směřovaného Baracku Obamovi. V dopise osobnosti jako Václav Havel, Lech Wałęsa, bývalý polský prezident Kwaśniewski či slovenský exprezident Michal Kováč, bývalá lotyšská prezidentka Vīķe-Freiberga, exprezident Litvy Valdas Adamkus a spousta dalších vyjadřovali obavy nad revizionismem Ruské federace a nad směřováním americké zahraniční politiky. Signatáři dopisu popisují Rusko jako aktéra, který „*využívá zjevné i skryté prostředky hospodářské války, od energetických blokády a politicky motivovaných investic až po úplatky a mediální manipulaci, aby prosazoval své zájmy a zpochybnil transatlantickou orientaci střední a východní Evropy*“ (Adamkus et al., 2009). Administrativa Baracka Obamy byla mezi Poláky hodnocena výrazně negativněji (Taras, 2014, s. 714).

Svou první návštěvou Obama poctil Polsko až v květnu roku 2011, kde se potkal i s dalšími lídry regionu. K naprostému obratu ale došlo po anexi Krymu v roce 2014, tato událost naplno ukázala nedostatky americké *reset policy* a vyvolala obavy mnoha amerických spojenců. Washington reagoval ve spolupráci s EU a skupinou G7 sankcemi, posílil americké síly v Evropě a založil *European Reassurance Initiative*. Rozpočet této iniciativy byl na počátku 1 miliarda dolarů a měl zajistit rozšíření amerických vojenských aktivit na území evropského kontinentu (Smura, 2019, s. 107). Podruhé americký prezident navštívil Polsko

³³ Tuto rétoriku volil především Jarosław Kaczyński (PiS). Vláda Donalda Tuska (PO) naopak uvítala náhradní program EPAA (Taras, 2014, s. 727).

v červnu roku 2014. Zásadní změna šla vyzozorovat i ve stylu Obamovy rétoriky. Na malebném Hradním náměstí ve Varšavě pronesl: „*Vím, že v průběhu historie byli Poláci opuštěni přáteli, když jste je nejvíce potřebovali. Proto jsem dnes přišel do Varšavy – jménem Spojených států, jménem Severoatlantické aliance – abych znovu potvrdil náš neochvějný závazek k polské bezpečnosti. Článek 5 je jasný – útok na jednoho je útokem na všechny. A jako spojenci máme slavnostní povinnost – závaznou smluvní povinnost – bránit vaši územní celistvost. A to my budeme. Stojíme spolu – nyní a navždy – protože vaše svoboda je i tou naší. Polsko nikdy nezůstane samo. Ale nejen Polsko – Estonsko nikdy nezůstane samo. Lotyšsko nikdy nezůstane samo. Litva nikdy nezůstane sama. Rumunsko nikdy nezůstane samo*“ (Obama, 04-06-2014). Následovaly také velmi konkrétní akce jako přítomnost amerických vojáků na rotační bázi (Smura, 2019, s. 108).

4. 2. Administrativa Donalda Trumpa

Vztahy amerického prezidenta Donalda Trumpa s polským prezidentem Andrzejem Dudou se jednoznačně mohly označovat za vřelé. Duda byl během Trumpovy administrativy v Bílém domě hned třikrát. Naposledy se tak stalo v druhé polovině června 2020 těsně před prvním kolem polských prezidentských voleb. Na této návštěvě Trump Dudu označil za přítele a zdůraznil, že vztahy Varšavy s Washingtonem nikdy nebyly bližší. Duda nezapomněl připomenout, že je prvním prezidentem na návštěvě v Bílém domě od vypuknutí koronavirové pandemie (ČTK, 24-06-2020). Dudova návštěva v USA v té době rozhodně mohla být jedním z faktorů, které příznivě ovlivnily jeho volební výsledek. Už jen třeba z toho důvodu, že téměř 60 procent Poláků pozitivně vnímá nárůst americké vojenské přítomnosti na svém území, čemuž odpovídalo i téma této zahraniční cesty. Největší podporu mělo zvýšení počtu amerických vojáků právě mezi voliči Andrzeje Dudy (Michalski, Nycz, 23-6-2020).

V roce 2020, konkrétně 15. srpna podepsal americký ministr zahraničí Mike Pompeo v rámci završení své cesty po střední a východní Evropě dohodu o obranné spolupráci. Za Polsko dokument signoval ministr obrany Mariusz Błaszczak. U podpisu dohody byl přítomen i prezident Duda, jemuž se v mezidobí podařilo obhájit svůj prezidentský post. Błaszczak se nechal slyšet, že se jedná o „*korunovaci našeho úsilí a dovršení nejdůležitější fáze související s posílením přítomnosti amerických ozbrojených sil v Polsku. Nejen implementujeme, ale také rozvíjíme opatření k posílení obranné spolupráce mezi Polskem*

a USA“ (Ministry of National Defence, 15-08-2020b). Doposud bylo na polském území okolo 4500 amerických vojáků, kteří se střídali v pravidelných rotacích. Severoatlantická aliance posílila počet vojáků po anexi Krymu v roce 2014 (ČTK, 12-6-2020). Dohoda umožňuje vyslání další tisícovky amerických vojáků na území Polska. Konkrétně byl v plánu přesun části velení V. sboru americké armády do sídla v Poznani. Smlouva zohledňuje dělbu o náklady, detaily logistické podpory včetně rozsahu využívání vybavení a prostoru pro zázemí (Ministry of National Defence, 15-08-2020a).

O stálou základnu amerických vojáků dlouhodobě usiluje vládní PiS. V roce 2018 začaly přicházet návrhy, aby se základna jmenovala Fort Trump na počest prezidenta Trumpa (ČTK, 15-08-2020). Záměr představit širší veřejnosti stálou vojenskou přítomnost Američanů v Polsku byl ustanoven původně symbolicky na 1. září 2019 během připomínky 80. výročí od propuknutí druhé světové války. Datum mělo Rusům vzkázat, že historie se nebude opakovat. Z popudu Trumpa mělo ovšem k podpisu dohody dojít už v červnu 2019 v průběhu návštěvy Dudy ve Washingtonu. Tento akt měl posloužit Trumpovi k záměru vyobrazit Polsko jako vzorového aliančního člena, a demonstrovat tak, že USA umějí takového člena náležitě ocenit a vycházet mu vstříc (Štern, 02-06-2019).

Na návštěvě v červnu 2019 se Dudovi dostalo příslibu, že se do Polska přesune nejméně tisícovka vojáků z Německa. Nicméně ani po roce nebylo jasné, jak to s přesunem vojáků nakonec bude a začalo se mluvit o tom, že plán základny Fort Trump se nepodaří zrealizovat. Objevily se totiž nejasnosti okolo podílu na financování projektu, což zkomplikovalo také vypuknutí pandemie nemoci covid-19. Nehledě na skutečnost, že polská strana nevnímala příznivě přesun vojáků na úkor aliančního spojence Německa⁴, čímž by se fakticky nezvýšil počet vojáků na evropském kontinentě. Problematickou se ukázala samotná dohoda na umístění jednotek. Polsko preferuje americké vojáky více u hranic s Běloruskem, kdežto Washington preferoval západ země (ČTK, 12-06-2019; ČTK, 12-06-2020). Během zmiňované návštěvy polského prezidenta v červnu 2020 ovšem došlo k ujištění, že se počet vojenských

⁴ Nový americký prezident Joe Biden v únoru 2021 oznámil, že stahování vojsk z Německa se zatím odkládá. Více na: SCHUSTER, Robert, 05-02-2021. Biden vyslal signál Evropě. Prozradil, jakým směrem se bude nově ubírat zahraniční politika USA. *Lidovky.cz* [online]. Praha: MAFRA, [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/bidenuv-signal-evrope-zahranicni-politika-spojnych-statu-se-s-novym-prezidente.A210205_203241_In_zahranici_lihem.

jednotek posílí a došlo k prohlášení o posílení spolupráce, která tedy byla stvrzena podpisem dohody 15. srpna téhož roku (ČTK, 24-06-2020; ČTK, 15-08-2020). Datum podpisu bylo zvoleno velice příhodně, v tento den Poláci slaví Svátek polského vojska (*Święto Wojska Polskiego*), který odkazuje na vítězství Poláků nad Rudou armádou z roku 1920.

4. 3. Administrativa Joe Bidena

Za problematické může Bidenova demokratická administrativa shledávat polské dění za poslední roky a řadu aktuálních společensko-politických otázek. Polsko se již několik let potýká s kritikou ohledně nedodržování zásad právního státu. Mnoho otazníků také vyvolává polská justiční reforma (ČT24, 27-11-2020). V poslední době se navíc velice citlivou otázkou stal zákaz potratů a potírání práv LGBT+ komunity, což rozhodně vrhá stín na sdílené hodnoty těchto spojenců. Biden v září 2020 na svém Twitteru napsal, že *„pro zóny bez LGBT není v Evropě ani nikde jinde na světě místo“* (Biden, 21-09-2020). Tyto zóny se v Polsku objevují již od roku 2019, netolerance vůči této komunitě ještě déle. Deník Gazeta Polska, který je blízký vládnoucí straně PiS, vydal dokonce v červenci 2019 samolepky „Zóna bez LGBT“ s přeškrtnutou duhou, která je znakem komunity. Jarosław Kaczyński navíc označil hnutí LGBT+ za hrozbu polskému národu (ČT24, 25-07-2019).

Fakt, že byl Andrzej Duda (a koneckonců i vládnoucí strana PiS; částečně kvůli ideologickým podobnostem) velkým podporovatelem Trumpa se projevil ve zdrženlivější reakci na vítězství Joe Bidena v prezidentských volbách v roce 2020 (Buras, 16-11-2020). Zatímco do Bílého domu již přicházely gratulace od řady státníků, Duda si nechal vyjádření až na poslední chvíli. Místo blahopřání k vítězství ovšem Duda gratuloval k *„úspěšné prezidentské kampani“* a zmínil také, že vyčkává na *„nominaci Sborem volitelů“* (Duda, 7-11-2020). Zatím se zdá, že na prohlubování bilaterální obranné spolupráce obou partnerů se tyto skutečnosti neprojeví, ale pozorovatelé predikují ztrátu privilegovaného postavení Polska a chladnější vztahy na diplomatické úrovni minimálně v té formě, že se Duda nebude objevovat v Bílém domě tak často, pakliže je zde vůbec taková varianta (Harzer, 09-11-2020; Ehl, 25-11-2020). V rozhovoru pro ABC v říjnu 2020 Biden dokonce mluvil o Bělorusku, Polsku a Maďarsku v jedné větě se zmínkou o nárůstu totalitárních režimů (ABC News, 16-10-2020). Na konto obou výše uvedených událostí sám Duda zareagoval, že *„vztahy Varšavy a Washingtonu jsou „až příliš důležité“ na to, aby mohly být závislé*

jen na jediné „poznámce či gestu“, a že by bylo „předčasné“ vydávat gratulace na základě rozhodnutí médií vyhlášovat výsledky“ (Shotter, 24-01-2021).

Nicméně navzdory poněkud krkolomně působícímu navázání vztahů s novou administrativou dochází k implementaci dohody o obranné spolupráci z 15. srpna 2020 dle slov polského ministra obrany bez překážek. Do pozice zástupce velitele V. sboru v Poznani – na základě amerického návrhu – byl již dokonce jmenován polský generál (Ministry of National Defence, 29-03-2021). V lednu roku 2021 Duda pronesl, že bude lobbovat u prezidenta Bidena za zvýšení americké přítomnosti na území polského státu, čímž chce navázat na spolupráci s Trumpem, který dle prezidentových slov *„velmi Polsku posloužil“* (Bartyzel, 22-01-2021). Po příchodu Joe Bidena na prezidentský post došlo již v první polovině února k telefonátu ministra Błaszczaka se svým novým americkým protějškem. Lloyd Austin jej ujistil, že obranná spolupráce s Polskem by měla být i nadále udržována na vysoké úrovni, přičemž mluvil o rozvíjení obranného potenciálu Polska a celého východního křídla NATO. Polská strana rovněž dostala pozvání do Pentagonu, Austin přijal pozvání do Polska (Błaszczak, 11-02-2021; Ministry of National Defence, 11-02-2021).

Závěrem této kapitoly je třeba shrnout, že Trumpův přístup – i v otázce stažení vojáků z Německa a jejich relokace do Polska – de facto rozklížoval partnery v NATO. Tím, jakým způsobem se vyjadřoval o německých aliančních příspěvcích na obranu a vyzdvihoval v tomto směru Polsko jako vzorového člena NATO, vytvářel mezi členy napjatou atmosféru – a to nejen v NATO. Polsko se v kritickém přístupu k EU stalo (vzhledem k postojům vládnoucí strany PiS) užitečným pomocníkem. Odhaduje se, že Biden půjde v tomto směru opačnou cestou a pokusí se o užší spolupráci s tradičními západoevropskými spojenci. Vznikne zde zřejmě i snaha přimět Polsko k větší spolupráci s Německem (Buras, 16-11-2020). Důraz bude kladen na širší zapojení Evropské unie. EU je v očích Bidena přirozeným spojencem, bude ale potřebovat, aby se Evropa samotná stala především sebevědomým mezinárodním aktérem (Pedaliu, 2020). Pro Polsko to bude znamenat návrat ke stylu Obamovy administrativy, která preferovala prohloubení polsko-německé spolupráce. Směrem k polské bezpečnosti se zřejmě změnit nic nemusí, Bidenovo stanovisko k Rusku je totiž jasně kritické. Na druhou stranu problémy s demokracií a právním státem můžou znamenat ztrátu role Polska jako cenného partnera USA (Buras, 16-11-2020).

5. Dynamika polsko-amerických zahraničně-bezpečnostních vztahů

Definujícím prvkem polsko-amerických vztahů je jejich asymetrie (Szklarski, 2015, s. 22, cit. dle Kupiecki, 2016, s. 31), což je zcela evidentní vzhledem ke klasickému pojetí moci a na základě toho i rozdílného potenciálu obou partnerů (Kupiecki, 2016, s. 31). Jedná se konkrétně o asymetrii, která vykazuje nekonfrontační vývoj, což pochopitelně vychází především ze strategické kalkulace obou partnerů. Asymetrie v alianci určuje, jak velký význam a vliv má jeden spojenec na druhého. Zatímco pro Polsko mají Spojené státy postavení bezpečnostního garanta (ostatně zde mnohokrát akcentované), silnější stát – v tomto případě pochopitelně USA – prostřednictvím takovéto spolupráce posiluje svou pozici v regionu. *„Míra, do jaké se mohou oba partneři navzájem ovlivňovat, odráží tuto disproportioni. Takový vztah charakterizuje vazby USA s Polskem“* (Smura, 2019, s. 111). Všechny tyto skutečnosti umožňují přesunout analýzu spíše do roviny toho, *„co je výsledkem, včetně dynamiky vzájemných vztahů sledovaných ve stínu jejich zjevných charakteristik“* (Kupiecki, 2016, s. 31).

Doprovodným faktorem asymetrie související se vzájemným vlivem partnerů je, že silnější partner USA musí také svůj čas rozdělit mezi vícero mezinárodních partnerů – pochopitelně nehledě na záležitosti na své domácí scéně. Stává se proto, že menší partneři musí bojovat o svou příležitost získat pozornost hegemonu. Mimo oblast strategických vztahů leží mnoho dalších oblastí, jejichž upevnováním se zlepšuje asymetrie vztahů směrem k dá se říct symetričtějšímu vývoji a narovnávání rozdílů mezi mocností a menšími partnery. Mezi tyto oblasti patří mezikulturní výměny, ekonomické vazby či stipendijní programy. Na lince Washington – Varšava se takovým tématem stal například vízový režim. Zatímco Polsko upustilo od vízové povinnosti pro americké občany už před více než dvaceti lety (Kupiecki, 2016, s. 34), polští občané si museli na bezvízový styk počkat až do podzimu 2019 (ČT24, 04-10-2019).

Za jinak silně rozvinutou bezpečnostní spoluprací ale pokulhává spolupráce ekonomická. Byť v posledních letech dochází k dynamickému nárůstu a stále více polských subjektů exportuje do zámoří, údaje k roku 2016 ukazují, že Spojené státy jsou až 12. příjemcem polského vývozu. Pro srovnání – Polsko mnohem více exportuje například do Maďarska či na Slovensko, které ale v počtu obyvatel značně zaostávají za USA. Z údajů stejně tak vyplývá, že Polsko je až na 47. příčce v žebříčku exportních destinací USA. V rámci

importu je Polsko na 40. místě vzhledem ke skutečnosti, že exportuje do USA mnohem více, než z tohoto státu dováží. Více než 50 procent polského vývozu do USA tvoří výrobky elektromechanického a automobilového průmyslu, rovněž díly pro letadla, a dokonce i pro kosmické lodě či zboží optického průmyslu. Stále oblíbenějším se stává průmysl potravinářský. Obchodní obrat Polska s USA tvořil v roce 2016 rekordních necelých 10 miliard dolarů, ale mezi Polskem a Německem se jedná o obchodní výměnu ve výši 100 miliard. Polsko je nicméně největším příjemcem přímých investic z USA ve střední a východní Evropě. Polsko se pochopitelně snaží tyto ekonomické vazby prohlubovat a příležitost pro to vytváří také sektor energetický (Portal Promocji Eksportu, 13-03-2017; Smura, 2019, s. 110) či oblast modernizování polských ozbrojených sil. Oba státy při návštěvě Dudy v Bílém domě v roce 2019 podepsaly dohodu o dodávkách dvou miliard kubíků amerického zkapalněného plynu v hodnotě 8 miliard dolarů (ČT24, 12-06-2019).

Ve třech posledních dekadách se Polsku podařil přerod z postkomunistické země, která potřebovala zahraniční pomoc, na významného partnera USA. Došlo k významnému posunu ve vývoji bilaterálních polsko-amerických vztahů, které dosáhli – byť asymetrického – partnerství „založeného na vzájemně atraktivní kalkulaci přímých a zástupných nákladů a benefitů“ (Kupiecki, 2016, s. 38). Tato interpretační kapitola se zabývá konkrétními prvky americko-polské kooperace, kde je podrobně popsáno, jaká je dynamika této asymetrické spolupráce, přičemž je zohledňován koncept strachu z opuštění a strachu z chycení do pastí, který byl detailně představen společně s klíčovými body teorie asymetrie v teoretické části práce. Mezi analyzované prvky spolupráce v následující části práce patří jak nasazení polských vojáků v zahraničních misích, debata o protiraketové obraně a samotné posilování obranné spolupráce související s přítomností amerických vojáků na území polského státu, tak oblast energetické bezpečnosti. Svou roli ve spolupráci s USA hraje také téma východní politiky Varšavy.

5. 1. Polská účast na zahraničních misích

Před rokem 2001 se nejhmatatelnější polskou snahou, jak svým dílem přispět mezinárodnímu systému a tím své důvěryhodnosti, stalo zapojení mírových sil na Balkáně. Polsko bylo přítomno nejen v Bosně a Makedonii v rámci UNPREDEP (*United Nations Preventive Deployment Force*), ale členové mírových jednotek pobývali také v Kosovu. Ochota

Polska zapojit se do potencionálně nebezpečné mise OBSE v Kosovu, která předcházela bombardování sil NATO v roce 1999, byla „vykalkulovaným závazkem, jak prokázat spolehlivost Varšavy jakožto spojení“ (Dunn, 2002, s. 68). Co se týče polské ochoty participovat na zahraničních misích, ta se zvyšuje, pakliže je tato vojenská účast vnímána také jako možnost, jak modernizovat schopnosti polské územní obrany, což – jak také bylo uvedeno v základní charakteristice polské strategické kultury – tvoří páteřní linii strategického chování (Doeser, 2018, s. 458). Již v případě zapojení na Balkáně se tak jednalo o „cenný výcvik pro polské síly v postupech NATO, operačním plánování a v mnohostranných operacích vedených v angličtině“ (Dunn, 2002, s. 68).⁵

Následná participace na vojenských misích pod vedením Spojených států nebo NATO, mezi které patřila operace Trvalá svoboda (*Operation Enduring Freedom – OEF*) a mise s názvem Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly (*International Security Assistance Force – ISAF*) v Afghánistánu (2001-2014), operace Irácká svoboda (*Operation Iraqi Freedom – OIF*) (březen – duben 2003) a následné mise za účelem stabilizace v Iráku (2003-2008) možnosti modernizace rozšířila a nabídla Polsku příležitost vyměňovat si zkušenosti s ostatními spojenci – zejména tedy s USA (Doeser, 2016; Doeser, 2018, s. 460). Mise nejenže umožnily modernizovat polské síly, ale také polské vládě dovolily demonstrovat svou solidaritu s USA a NATO. Tyto kroky měly zvyšovat eventuální podporu Polska v případě opětovného ohrožení ze strany Ruska. (Doeser, 2016, s. 132).

Na ukázkového spojence USA, na kterého se dá spolehnout, se Polsko vypracovalo již v začátcích svého členství v NATO. Po 11. září 2001 se Washingtonu dostalo jednoznačné podpory z polské strany. Zapojení v Afghánistánu sice bylo s ohledem na celkový objem zapojených sil spíše symbolické, ale politicky bylo toto gesto významné velice (Dunn, 2002, s. 66). K určitému zklamání z americké politiky u Polska došlo poprvé v případě nasazení v Iráku, kdy převzalo velení nadnárodní divize, která měla za úkol stabilizovat jednu z iráckých provincií. Náklady byly velmi vysoké, nicméně polská vláda počítala s kompenzací v podobě zisku kontraktů v rámci rekonstrukce Iráku. Nicméně ve výsledku dostala nejlukrativnější kontrakty americká strana, respektive americké podniky (Smura, 2019, s. 105). V rámci invaze

⁵ Velkou – byť možná lehce opomíjenou – roli hrály také polské zpravodajské služby, které byly obzvlášť během vojenských akcí v Kosovu cenným poskytovatelem špiónážní podpory pro Spojené státy a NATO (Dunn, 2002, s. 69).

do Iráku poskytlo Polsko čtvrtý největší kontingent po – logicky – Spojených státech, Velké Británii a Austrálii (Lanoszka, 2020, s. 461).

Od doby zapojení Polska do akcí v Afghánistánu a Iráku ovšem došlo k zásadnímu přehodnocení priorit v tomto směru. Polsko se pochopitelně rozhodlo více selektovat operace, jejichž bude součástí. Důvody byly evidentní, přestože se Polsko zapojovalo do zahraničních misí, ve výsledku se zhoršovala bezpečnost regionální. Změna ve strategickém myšlení přišla s takzvanou Komorowského doktrínou, pojmenovanou podle tehdejšího polského prezidenta Bronisława Komorowského. Na první místo se dostala obrana vlasti na úkor participace na mezinárodních misích. K obratu vedla agresivní politika Ruska (Komorowski, 15-08-2013; Doeser, 2016, s. 126-127). Doktrína se projevila v Národní bezpečnostní strategii z roku 2014, kde se hlavní prioritou stalo zajištění národních bezpečnostních/obránných schopností. Dále se zde hovoří o podpoře „selektivní“ účasti na misích mezinárodní komunity (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2014, s. 27). V podobném duchu hovoří i takzvaná Bílá kniha z roku 2013 věnující se národní bezpečnosti, kde se uvádí, že jednou z operačních priorit bude „podpora a selektivní účast na akcích mezinárodního společenství zaměřených na prevenci vzniku ohnisek nebo přelévání již existujících krizí na základě výslovného mezinárodního mandátu“ (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2013, s. 156). Výsledkem přehodnocení bylo například odmítnutí být součástí operace Sjednocený ochránce (*Operation Unified Protector*) v Libyi a limitovaná účast na námořní operaci EU Atalanta (*European Union Naval Force – EU NAVFOR – Somalia*). Zdůvodnění bylo z polské strany jednoznačné – somálští piráti nepředstavovali hrozbu pro polskou bezpečnost a národní zájmy (Doeser, 2016, s. 126–127; 143).

Jak je tedy patrné, mnohokrát se zapojení v zahraničních misích nedala interpretovat pouze jako akt oddanosti mocnějšimu spojenci v negativním slova smyslu či – s využitím teorie – o strach z jeho opuštění, neboť ve výsledku nebyla účast na zahraničních misích pouze jednostranně výhodná. I v této oblasti se Polsko dá považovat za velice proaktivní ve svém strategickém chování v kontextu vztahů s USA. Nicméně jak ukázal příklad Iráku spojenectví se silnějším partnerem má i svá úskalí, kdy silnější partner dokáže prosadit efektivněji své zájmy. Obrat v polské strategii směrem k prioritizaci národní obrany naopak demonstruje, že se země stala mnohem obezřetnější, aby se nenechala – opět slovy teorie – polapit do konfliktu nad rámec svých národních zájmů.

5. 2. Téma protiraketové obrany

Asymetrie polsko-amerických vztahů se v letech 2007 až 2010 plně projevila v otázce umístění protiraketové obrany na polském území. První formální vyjednávání s polskou vládou začalo v únoru 2007, což vyvolalo okamžitou reakci Kremlu. Ten varoval Spojené státy, že pokud neupustí od svých plánů rozmístit protiraketové střely (*Ground-Based Interceptors – GBIs*) na území polského státu a radar v České republice, umístí na hranice s NATO jaderné střely krátkého dosahu (Śliwiński, 2012, s. 192). Dohoda o umístění systému byla podepsána v roce 2008 s administrativou George W. Bushe jen pár měsíců před americkými prezidentskými volbami. Polsko si naplno uvědomovalo politický risk, který tato dohoda přináší (Kupiecki, 2016, s. 41). Poté ovšem došlo k vítězství kandidáta demokratického a obratu v americké zahraniční politice, který v rámci resetu vztahů s Ruskem vedl ke zrušení plánovaného umístění protiraketové obrany na polském území (Smura, 2019, s. 106-107; Longhurst, 2013, s. 368).

Když 17. září 2009 nový americký prezident oznamoval ukončení záměru, jako důvod nutnosti změnit strategii uvedl hrozbu, kterou začaly představovat „*iránské rakety krátkého a středního doletu, které jsou schopné zasáhnout Evropu*“ (Obama, 17-09-2009). Původní plán byl nahrazen za Evropský fázový adaptivní přístup (*European Phased Adaptive Approach – EPPA*) (Smura, 2019, s. 106). Rozhodnutí Obamovy administrativy vyvolalo ve veřejném prostoru emocionální debatu (mimo jiné i díky nevhodně zvolenému datu oznámení). S nástupem Obamy na prezidentský post se začaly naplno projevovat obavy z opuštění silnějším spojencem a z dalšího vývoje americké zahraniční politiky směrem k regionu střední a východní Evropy (Kupiecki, 2016, s. 41; Adamkus et al., 2009). Nicméně na straně polských autorit převládl závazek udržovat americkou přítomnost v Evropě. Polsko nadále usilovalo o to zůstat součástí amerického programu (později známého jako EPAA) a pokračovalo v prohlubování vojenské spolupráce (Kupiecki, 2016, s. 42).

5. 3. Posilování obranné spolupráce

Krátce po anexi Krymu v roce 2014 se vláda pod vedením Občanské platformy rozhodla požádat Spojené státy o umístění amerických sil na polské území. Tehdejší polský premiér Donald Tusk řekl, že „*z historie víme, že záruky mohou být prázdné. Záruky vážených zemí ohledně územní celistvosti Ukrajiny se také ukázaly jako záruky pochybné kvality. (...) Chceme,*

aby Polsko bylo bráněno armádou, nejen slovy napsanými ve smlouvě“ (Buckley, Fontanella-Khan, Cienski, 01-04-2014). Co se týče podoby bilaterálního partnerství, PiS preferuje polsko-americkou spolupráci i na úkor vztahů s Německem nebo Francií (jak se například ukázalo během Trumpovy administrativy). PO si naopak cení nejen spolupráce se Spojenými státy, ale také se zeměmi západní Evropy. Významným rysem obranné spolupráce ale zůstává fakt, že Polsko aktivně participuje na vzájemné spolupráci jak finančně, tak svým nasazením. Nehledě na plnění dvouprocentního požadavku výdajů na obranu. Tato strategie, která zvýšila polskou spolehlivost a kredibilitu, se zdá být účinná. Polsko přijalo po turbulentních událostech roku 2014 na svém území americké síly na rotační bázi v rámci operace Atlantické odhodlání (*Operation Atlantic Resolve*). Došlo také k posílení aliančních sil v regionu v podobě Posílené předsunuté přítomnosti (*Enhanced Forward Presence – EFP*) (Lanoszka, 2020, s. 461-462).

O posilování obranné spolupráce ve smyslu zvýšení přítomnosti amerických vojáků v Polsku již tato práce detailněji pojednává výše. V rámci analýzy je ale třeba podotknout a poukázat na to, že strach z chycení do pastí byl v tomto případě citelnější spíše na americké straně, tedy na straně silnějšího partnera. Ať už se totiž jednalo o protiraketovou obranu nebo aktuálněji umístění americké základny (o které se mluvilo jako Fort Trump), nakonec to byly Spojené státy, které de facto v obou případech přistoupily ke kompromisnějšímu řešení. Jak bylo v práci uvedeno, o stálou přítomnost amerických vojáků usilovala především vládní PiS (ČTK, 15-08-2020). Jako problematické se ovšem ukázalo nejen financování ve stínu hospodářských problémů způsobených pandemií koronaviru, ale rovněž samotné umístění základny. Polsko bylo v tomto smyslu nakloněno variantě základny co nejbližší hranicím s Běloruskem, USA preferovalo západ země (ČT24, 12-06-2020). Pro shrnutí, nejaktuálnějším milníkem je tedy podepsání dohody o obranné spolupráci ze srpna 2020, která vytvořila rámec pro budoucí navyšování počtu amerických vojáků v Polsku na principu stálé přítomnosti (Ministry of National Defence, 15-08-2020b).

5. 4. Varšava jako významný regionální hráč

Jak už bylo v práci mnohokrát zdůrazňováno, velmi aktivní je Polsko v oblasti východní politiky. Z celé Evropské unie je to právě Polsko, které má „*nejambicióznější a dalekosáhlé vize toho, jakým způsobem by se měly rozvíjet vztahy s východními sousedy*“ (Longhurst, 2013, s. 370). Politika směrem k východu byla ústřední součástí zahraniční politiky Polska od nabytí

jeho nezávislosti. Snaha o přiblížení východních národů směrem k západu si jednoznačně získala náklonnost Spojených států, která s Polskem začala počítat jakožto s novým regionálním spojencem (Dunn, 2002, s. 70). Důvodem prioritního zájmu o podobu vztahů se zeměmi východního směru v oblasti zahraniční politiky je samozřejmě i opakující se schéma historické zkušenosti, které se promítá do polské strategie. Diskutovaná polská zkušenost vede k solidárnosti se sousedy bližšími i vzdálenějšími, neboť je *dokonce* morálním imperativem, který je v souladu s nejlepšími zájmy Polské republiky (Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland, 2017, s. 5).

Vize většího politického sdružování se zeměmi východu, prohlubování obchodních vztahů, rozšiřování spolupráce v oblasti energetiky, ale také otázka hranic či bezpečnosti se střetává s ruským pohledem na dotčené státy jako na své „blízké zahraničí“ (Longhurst, 2013, s. 70). Rusko je v Polské strategii zahraniční politiky na léta 2017-2021 napřímo označováno za původce tlaku na tyto země. Strategie upozorňuje taktéž na fakt, že cestou ke svým politickým cílům ve východní Evropě se Rusko neštití války, jak už ukázalo na příkladu agrese vůči Gruzii či Ukrajině. Ruská federace jakožto zdroj nestability východních zemí *„důsledně usiluje o omezení jejich svrchovaného práva kráčet vlastní cestou“* (Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland, 2017, s. 3). Bylo to právě Polsko, které bylo hlasitým zastáncem začlenění Ukrajiny, Gruzie, ale také Litvy do západních struktur. Stalo se zastáncem rozšiřování Severoatlantické aliance na východ a podporovalo také hnutí za nezávislost v Bělorusku. Washington tyto snahy podporoval (Zaborowski, Longhurst, 2003, s. 1014; Taras, 2014, s. 727). V roce 2008 na základě návrhu tehdejšího polského ministra zahraničí Radosława Sikorského, kterého podporovalo Švédsko, vznikla na půdě EU iniciativa zvaná Východní partnerství (*Eastern Partnership*), která je součástí Evropské politiky sousedství (*European Neighbourhood Policy*). Jeho cílem bylo přiblížit vztahy EU s postsovětskými republikami. Už do roku 2009 byly pod touto iniciativou podepsány země jako Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Gruzie, Moldavsko či Ukrajina (Taras, 2014, s. 728). Na summitu EU a Ruska v Chabarovsku v roce 2009 prezident Medveděv varoval, že nechce, *„aby se Východní partnerství změnilo v partnerství proti Rusku“* (BBC News, 22-05-2009).

Zvláště dobře je pak Washingtonem hodnocena polská zahraniční politika směrem k Ukrajině. Americká strana dokonce považuje vztahy s Ukrajinou za polskou specializaci a je ochotna si pohled polského ministerstva zahraničí vyslechnout. Způsob zahraniční politiky

směrem k Ukrajině zajistil jak dobré vztahy, tak západní orientaci polského východního souseda. V roce 1999 vznikla Iniciativa polsko-americko-ukrajinské spolupráce, která měla prostřednictvím polské zkušenosti pomoci nasměrovat americké finance na potřeby Ukrajiny (Dunn, 2002, s. 71). Na základě této organizace vznikla v roce 2005 Nadace polsko-ukrajinské spolupráce (PAUCI), která si dala za úkol přiblížit Ukrajinu k EU (PAUCI Foundation, c2018). Polsko intenzivně podporovalo Oranžovou revoluci na Ukrajině v roce 2005 a tvrdě bojovalo za zahájení přístupového vyjednávání o eventuálním členství této země v EU (Taras, 2014, s. 725). V červenci roku 2020 vznikl takzvaný Lublinský trojúhelník (*Lublin Triangle*), tedy spolupráce mezi Polskem, Litvou a Ukrajinou v oblasti politické, hospodářské, společenské, ale i kulturní (Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland, 29-01-2021). Tyto tři státy spolupracují taky vojensky. Litevsko-polsko-ukrajinská brigáda (*LITPOLUKRBRIG*) byla založena v roce 2014 a velitelství se nachází v polském Lublinu (Ministry of National Defence, 02-10-2020).

„Naše společná historie, podobné tradice a kulturní vazby nás spojují s Ukrajinou a Běloruskem. Polsko-ukrajinská spolupráce je velmi intenzivní a probíhá na všech úrovních – od centrální vlády až po okresy a obce. (...) Polsko rovněž v rámci Evropské unie navrhuje řadu iniciativ zaměřených na zapojení Běloruska do spolupráce se zeměmi regionu a EU. Polsko-běloruská hospodářská spolupráce se vyznačuje vysokou měrou zapojení malých a středních podniků“ (Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland, c2021a). Na aktuální dění v Bělorusku Polsko reagovalo okamžitě a stalo se jedním z nejsilnějších hlasů, které podporovaly běloruskou opozici. Polské nemocnice se postaraly o běloruské aktivisty, kteří byli zraněni při demonstracích proti výsledku prezidentských voleb, a také o ty, kteří se stali oběťmi mučení. Hlavní představitelku běloruské opozice Svjatlanu Cichanouskou uvítal s poctami v září 2020 polský premiér Mateusz Morawiecki ve Varšavě. Polsko rovněž vytvářelo tlak na EU, aby proti autoritářskému režimu Alexandra Lukašenka razantně zakročila. Polsko dlouhodobě patří ke kritikům Lukašenkova režimu a finančně podporuje nezávislá běloruská média se sídlem v Polsku. Polský zájem o Bělorusko vyplývá nejen z geografie a společné historie, ale také z faktu, že polsko-běloruská 400 kilometrů dlouhá hranice je zároveň východní hranicí EU. V Bělorusku žije početná polská menšina a v Polsku zase velká skupina Bělorusů (Easton, 10-09-2020; ČTK, 24-03-2021).

Co se dalšího aktuálního dění týče, na začátku roku 2021 polský prezident Andrzej Duda vyzval EU, aby posílila sankce vůči Rusku kvůli zatčení vůdce ruské opozice Alexeje Navalného (Shotter, 24-01-2021). Polsko je rovněž jednou ze zemí, která navrhuje rozšířit protiruské sankce i kvůli dění na Ukrajině (ČTK, 19-04-2021). „*Rusko není zemí, které můžete důvěřovat, nebo která sdílí stejně hodnoty a cíle z hlediska pravidel demokracie jako euroatlantické státy. Je to jiná země. Je to země, jež roky ukazuje, že se její imperiální ambice vrátily*“ nechal se Duda dále slyšet (Shotter, 24-01-2021). Jak je tedy zřejmé, Polsko se stalo v rámci regionu velice iniciativní zemí, která usiluje o prohlubování vztahů s východními sousedy a zapojování těchto zemí do západních struktur navzdory ruskému úhlu pohledu. Jedná v tomto směru jako jakási prodloužená ruka strategie a hodnot, které spojují polsko-americké partnerství. Východní politika Varšavy se již dlouhodobě setkává se zmiňovanou podporou Washingtonu a zvyšuje kredibilitu jak v očích spojence, tak v rámci zemí regionu.

5. 5. Energetická bezpečnost

Jak ukazuje vývoj z posledních let, neméně důležitou součástí bezpečnostních otázek státu je oblast energetické bezpečnosti. Polsko-ruské vztahy, jak už bylo dříve v práci nastíněno, byly tímto hlediskem zásadně ovlivněny. Konkrétně se jednalo o dodávky ruského plynu, na kterém bylo Polsko značně závislé (Longhurst, 2013, s. 367). Ostatně na trzích Polska, ale i dalších střeoevropských či balkánských zemí dodávky plynu a ropy z Ruské federace stále dominují (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2020, s. 8). V roce 2005, kdy došlo k rozhodnutí o prvním plynovodu (později známém jako Nord Stream) mezi Německem a Ruskem vedoucího po dni Baltského moře, které je mimo polskou kontrolu, tehdejší ministr obrany Sikorski srovnával toto rozhodnutí s dohodou mezi Hitlerem a Stalinem o rozdělení si Polska v roce 1939 (Kloth, 01-05-2006).

V uplynulých letech se otevřela velmi intenzivní debata ohledně výstavby plynovodu Nord Stream II. O tomto projektu se kriticky zmiňuje i polská Národní bezpečnostní strategie z roku 2020, kde se jasně píše, že Nord Stream II zvýší závislost zemí na dodávkách energie z východu, a zvýší se tím tak riziko možného politického nátlaku (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2020, s. 8). Proti dokončení projektu Nord Stream II dlouhodobě vystupují též Spojené státy. Bidenova administrativa podle mluvčího amerického velvyslanectví v Berlíně nehodlá přistoupit na kompromis a využije všech dostupných prostředků, jak projekt zastavit

(Monath, 11-04-2021). Naposledy to byl na polské straně předseda vlády Morawiecki, který v dubnu 2021 razantně vyzval Němce k ukončení stavby (Dorazín, 23-04-2021). Ke zdůraznění bezpečnostního rizika ruského zapojení do tohoto projektu Morawieckému jistě nahrála i aktuální situace na mezinárodní aréně související se zhoršením vztahů s Ruskem způsobeného (nejen) napětím na Ukrajině.

Obavy totiž v rámci geopolitiky v souvislosti s Nord Stream II vyvolává otázka Ukrajiny. Nejen, že by tento projekt mohl narušit jednotu EU (což už se v podstatě vzhledem k polskému stanovisku děje), ale také velmi oslabuje pozici Ukrajiny. Posledně zmíněná země je totiž významnou tranzitní zemí ruského plynu a tento projekt by mohl zemi připravit o významné příjmy, ale také ohrozit ruské dodávky. Narušit jednotu EU pak projekt může také v samotném politickém postupu vůči Ukrajině. Je zde riziko, že se Berlín stane de facto rukojmím ruských dodávek a dovolí Rusku posílit na své půdě vliv. Může tudíž dojít k situaci, kdy Německo přestane efektivně politicky Ukrajinu podporovat (Vihma, Wigell, 2016, s. 383). Zůstává ale otázkou, jestli se projekt podaří Polsku ve spolupráci s USA zastavit vzhledem k tomu, že je projekt z 94 procent dokončen a ruská plynárenská společnost Gazprom plánuje plynovod spustit i navzdory americkým sankcím (ČT24, 11-02-2021).

Za účelem zachování energetické bezpečnosti se proto polská strategie ubírá k diverzifikaci energetického mixu a modernizování kapacit infrastruktury. V oblasti chce Polsko posilovat spolupráci se Spojenými státy (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2020, s. 34, 10). V tomto směru byly již učiněny významné kroky, například v podobě dohody o dodávkách amerického zkapalněného plynu. Američané mají rovněž vážný zájem o dostavbu první polské jaderné elektrárny (ČT24, 12-06-2019). V tomto případě polsko-americký asymetrický vztah velmi posiluje odmítavou pozici Polska vůči projektu Nord Stream II. Logicky z toho důvodu, že USA bude mít mnohem větší šanci uspět svými prostředky (například efektivně zacílenými sankcemi) k zastavení projektu. Zároveň se vystupováním proti Nord Stream II nepřipravuje o energetické zdroje, když zároveň využívá svých signifikantních vztahů s USA pro prohlubování spolupráce v oblasti energetiky. Rovněž tím Polsko v souladu se strategickými cíli diverzifikuje své energetické zdroje.

ZÁVĚR

Během posledních třiceti let se Polsko zvládlo (přinejmenším z amerického úhlu pohledu) vyšvihnout z postavení postkomunistického transformujícího se státu, který na mezinárodní scéně figuroval jako stát v nouzi, do pozice významného partnera. Stát, který býval finančním recipientem Spojených států, se stal aktérem, který je schopen přispět také svou vojenskou silou a dalšími zdroji k vyřešení mezinárodních konfliktů (Kupiecki, 2016, s. 38). Pro Spojené státy americké je Polsko důvěryhodný a loajální partner, který má ale zároveň vůli aktivně podnikat nezávislý, robustní a strategický přístup na poli mezinárodní politiky (Dune, 2002, s. 66). Pochopitelně, že Varšava již od samého začátku začleňování do západních struktur jednala tak, aby svou spolehlivost náležitě demonstrovala, a zajistila si tak respekt mezi svými spojenci, potažmo konkrétně Spojenými státy. Nicméně i tato demonstrace „oddanosti“ svému spojenci měla a má pro Polsko výhody, které jsou de facto v souladu s jeho strategickými prioritami. Ať už třeba právě proto, že svou důvěryhodností budují pevnější spojení. Zároveň si jakožto slabší partner v rámci značně asymetrického vztahu Polsko zakusilo určitou míru strach z opuštění v souvislosti s protichůdnými tendencemi v americké obranné politice v posledních více jak dvaceti letech (Kupiecki, 2016, s. 36). Tyto politické obraty dokázaly polskou stranu mnohokrát znejistit, jak ukázal například *pivot* v zahraniční politice USA během Obamovy administrativy a následné odstoupení od umístění protiraketových střel na polském teritoriu.

Nezávisle na intenzivních interakcích například v podobě posilování obranné spolupráce zůstává faktem, že větší hodnotu má polsko-americké spojení právě pro Varšavu. Nelze ale Polsku upřít, že získalo v posledních více jak třiceti letech od USA mnohem více pozornosti než ostatní státy v regionu. Tuto pozornost si Polsko pochopitelně zajistilo velmi viditelnými kroky a proaktivitou ve smyslu vylepšování obranných kapacit či modernizace polských ozbrojených sil. Růst výdajů na obranu ve výši 25 procent nemohl zůstat bez povšimnutí obzvláště kvůli zcela opačnému klesajícímu trendu v Evropě (Kupiecki, 2016, s. 44). Polsko se neostýchalo okamžitě v rámci zasazování do západních struktur nasadit své síly jak na Balkáně, tak podpořit západ v misích v Afghánistánu a později v Iráku. Na druhou stranu se Polsko nenechalo vždy polapit do konfliktů, které se bezprostředně netýkaly národních zájmů a strategického směru země.

Úkolem této diplomové práce bylo představit polsko-americkou spolupráci na poli zahraničně-bezpečnostním, přičemž byla prezentována taktéž motivace zmiňované spolupráce vycházející ze strategické kultury Polska. Práce se zaměřila také na to, jaký kontextový rámec vytvořila podoba strategické kultury pro utváření klíčových strategických priorit polské obranné a zahraniční politiky. Cílem bylo na základě konkrétních příkladů těchto bilaterálních vztahů dokázat, že realita dynamiky této spolupráce je mnohem komplexnější, než by se na první pohled mohlo – díky klasickému pojetí moci – zdát. Polsko-americké vztahy jsou totiž svým vývojem a současnou podobou ve smyslu reciprocity a vzájemné provázanosti postaveny spíše na konsensu než na donucování z pozice silnějšího partnera či strachu z jeho opuštění. Jak se mohl čtenář přesvědčit, jedná se sice o značně asymetrický vztah, který ovšem vykazuje nekonfrontační vývoj (Smura, 2019, s. 111). K nekonfrontačnímu vývoji zde dochází především proto, že obě země spojuje do vysoké míry jak strategický zájem, tak značná provázanost – USA potřebuje silného spojence na evropském kontinentu a Polsko svého bezpečnostního garanta. Tradičně jsou si navíc obě dvě společnosti velmi blízké, tento aspekt je pro polskou stranu až typický. V očích Američanů – nejen elit – Polsko jako partner stouplo hlavně po 11. září a nabylo velmi pozitivního renomé, když podporovalo americký koncept války proti terorismu. Přestože Polsko na základě asymetrického vztahu zakusilo neúspěch, docházelo k vůli neutralizovat kontroverzní témata. To bylo dáno především tím, že polsko-americké vztahy nikdy nebyly omezeny pouze na malé spektrum otázek. Důležitá je i zralost a velká míra konzistence prezentace polského stanoviska (Kupiecki, 2016, s. 45-46). V neposlední řadě byl popsán i iniciativní přístup, se kterým Polsko přistupuje k otázkám spolupráce ve východoevropském prostoru, čímž se stává nejen silným aktérem regionálním, ale také aktérem cennějším v očích amerického partnera.

Nejen dosavadní zkušenosti s americkými administrativami, ale také velké změny na mezinárodní aréně v podobě vystoupení Spojeného království z EU či pokračující ruský revizionismus naznačují nutnost zaobírat se iniciativami v rámci EU, potažmo kroky v rámci regionálních uskupení. Bez ohledu na NATO USA stále odklánějí svou pozornost více k východní Asii. Evropa tak začíná čelit kvůli všem těmto skutečnostem – včetně projektů jako je například Nord Stream II – nerovnováze sil. Polsko tudíž stojí před výzvou vytvářet svou strategii bez dlouhodobě přetrvávajícího a všudypřítomného spoléhání se na vojenské kapacity a angažovanost Spojených států (Lanoszka, 2020, s. 470). Tento posun lze zčásti

rozeznat v Národní bezpečnostní strategii 2020, kde je právě vyzdvihnuta jak potřeba prohlubování spolupráce v EU (označena jako jeden z bezpečnostních pilířů), tak je kladen důraz na kooperaci regionální (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2020, s. 10). Navzdory prvotní skepsi vůči Společné bezpečnostní a obranné politice EU (*Common Security and Defence Policy – CSDP*) se Polsko dostalo na 5. místo s ohledem na účast v operacích EU. Země je rovněž participantem ve třech bojových skupinách EU (*EU Battlegroups – EUBG*) – Visegrádské, Výmarské a Bojové skupiny I-2010, jež vznikla jako první. Kromě Polska (které skupinu vede) je součástí také Německo, Slovensko, Litva a Lotyšsko (Palczewska, 2020, s. 9-10). Pod hlavičkou vlády PiS také dochází k upevňování vztahů v rámci regionálních uskupení, jakým je třeba Visegrádská skupina (Lanoszka, 2020, s. 468) či Iniciativa Trojmoří (*Three Seas Initiative – 3SI*), která je popisována jako „vlajková loď zahraniční politiky současné polské vlády a s ní spojeného prezidenta Andrzeje Dudy“ (Lebduška, 14-12-2020). Velkým úspěchem se stala účast prezidenta Donalda Trumpa na druhém summitu této iniciativy ve Varšavě v červenci 2017 (Lanoszka, 2020, s. 465). Cílem 3SI má být rozvoj a financování projektů dopravních, energetických a týkajících se infrastruktury digitální (Lebduška, 14-12-2020).

Na úplný závěr autor považuje za důležité čtenáře upozornit, že na jaře 2021, kdy docházelo k finalizaci této práce, si ruské vztahy se západními zeměmi procházely turbulentním obdobím. V polovině dubna USA uvalily na Rusko další sankce kvůli důkazům o ovlivňování prezidentských voleb, kybernetickým útokům a tlaku na Ukrajinu. Vyhostily také deset ruských diplomatů alias pracovníků zpravodajských služeb. Rusko reagovalo recipročně. (ČT24, 21-04-2021). V souvislosti s tím se například Polsko v rámci solidarity s USA taktéž rozhodlo přistoupit k vyhoštění ruských diplomatů ze země. Následovala tentokrát ne zcela reciproční reakce ruské strany, která rozhodla rovnou o vypovězení pěti polských diplomatů (ČT24, 23-04-2021b). Došlo také ke zcela oprávněným obavám z eskalace napětí na východě Ukrajiny. Začaly se objevovat důkazy o přesunu ruské techniky do oblasti blízko východní hranice Ukrajiny a na Krym. S tím, že jde jen o cvičení, později v dubnu ruské ministerstvo obrany oznámilo, že vojenské jednotky se z oblasti začínají stahovat. USA se prostřednictvím mluvčího amerického ministerstva zahraničí zavázalo situaci na hranicích Ukrajiny a Ruska pečlivě sledovat (ČT24, 23-04-2021a). Západ také se znepokojením sleduje osud ruského opozičního představitele Alexeje Navalného, jehož zdravotní stav se začal v ruské trestanecké

kolonii ve Vladimírské oblasti podstatně zhoršovat (ČTK, 19-04-2021). Zásadním momentem se stalo také odhalení zapojení členů ruské vojenské rozvědky GRU do výbuchů muničních skladů ve Vrběticích v České republice v roce 2014. Následovala nejen česká reakce v podobě vyhoštění pracovníků ruské ambasády identifikovaných jako příslušníci zpravodajských služeb, ale také reakce mnoha dalších spojenců včetně pobaltských států. Očekává se, že se přidají i další země včetně Polska (Rettman, 26-04-2021). Vývoj všech těchto událostí může být v budoucnu s odstupem času bohatým zdrojem k analýze rusko-západních vztahů, potažmo konkrétně vztahů na ose Washington – Varšava – Moskva.

SUMMARY

Over the last thirty years, Poland has managed (at least from the American point of view) to move from the position of a post-communist transforming state, which figured within the international arena as a state in need, to the position of important partner. The former financial recipient of the United States has become an actor who is also able to contribute with its military strength and other resources to resolving international conflicts (Kupiecki, 2016, p. 38). For the United States, Poland is a credible and loyal partner, but at the same time has the will to actively pursue an independent, robust, and strategic approach to international politics (Dune, 2002, p. 66). Of course, from the very beginning of its integration into Western structures, Warsaw acted in such a way as to properly demonstrate its reliability and thus secure respect among its allies, and the United States in particular. However, even this demonstration of “devotion” to its ally has had and continues to have benefits for Poland that are de facto in line with its strategic priorities. Whether it is precisely because their credibility builds stronger alliance. Simultaneously, as a weaker partner in a highly asymmetric relationship, Poland has experienced a degree of fear of abandonment due to contradictory trends in US defense policy over the past twenty years (Kupiecki, 2016, p. 36). These political upheavals made the Polish side uncertain many times, as shown, for example, by a pivot in US foreign policy during the Obama administration and the subsequent withdrawal of ground-based interceptors on Polish territory.

Independently of intensive interactions, for instance in the form of enhancing defense cooperation, the fact remains that the Polish-American alliance is of greater value to Warsaw. However, it cannot be denied that Poland has received much more attention from the USA in the last more than thirty years than other states in the region. Of course, Poland has secured this attention with very visible steps and proactivity in terms of improving defense capabilities or modernizing the Polish Armed Forces. The 25 percent increase in defense spending could not go unnoticed, especially due to the completely opposite declining trend in Europe (Kupiecki, 2016, p. 44). Poland was not ashamed to immediately deploy its forces in the Balkans and to support the West in missions in Afghanistan and later in Iraq as part of its commitment to Western structures. On the other hand, Poland has not always been trapped in conflicts that were not directly related to national interests and the country's strategic direction.

The task of this diploma thesis was to present Polish-American cooperation in the field of foreign security relations, while also it was presented the motivation of the mentioned cooperation based on the strategic culture of Poland. The work also focused on the contextual framework created by the shape of a strategic culture for the formulation of key strategic priorities of Polish defense and foreign policy. The aim was to prove, based on concrete examples of these bilateral relations, that the reality of the dynamics of this cooperation is much more complex than it might seem at first glance - thanks to the classical approach to the concept of power. Polish-American relations, with their development and current form in the sense of reciprocity and interconnectedness, are based on consensus rather than coercion from the position of a stronger partner or fear of abandonment. As the reader could see, it is a very asymmetrical relationship, which, however, shows a non-confrontational development (Smura, 2019, p. 111). The non-confrontational development takes place here mainly because the two countries share a high degree of strategic interest and considerable interconnectedness - the USA needs a strong ally on the European continent and Poland its security guarantor. In addition, traditionally, the two societies are very close, this aspect is typical for the Polish side. In the eyes of Americans - not just elites - Poland as a partner grew mainly after 9/11 and gained a very positive reputation as it supported the American concept of the war on terror. Although Poland experienced failure based on an asymmetric relationship, there was a will to neutralize controversial issues. This was mainly due to the fact that Polish-American relations were never limited to a small range of issues. Maturity and a high degree of consistency in the presentation of the Polish position are also important (Kupiecki, 2016, pp. 45-46). Last but not least, the initiative approach with which Poland deals with the issues of cooperation in Eastern Europe was described, thus becoming not only a strong regional player, but also a more valuable actor in the eyes of the American partner.

Not only previous experience with the US administrations, but also major changes in the international arena in the form of the United Kingdom's withdrawal from the EU or ongoing Russian revisionism suggest the need to address initiatives within the EU, and therefore steps within regional groupings. Regardless of NATO, the United States is still turning its focus more to East Asia. Europe is thus facing an imbalance of power due to all these realities - including projects such as Nord Stream II. Poland therefore faces

the challenge of developing its strategy without long-standing and ubiquitous reliance on US military capabilities and engagement (Lanoszka, 2020, p. 470). This shift can be seen partly in the National Security Strategy 2020, which highlights both the need to deepen cooperation in the EU (identified as one of the security pillars) and the emphasis on regional cooperation (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 2020, p. 10). Despite initial scepticism about the EU's Common Security and Defense Policy (CSDP), Poland ranked 5th place in terms of participation in EU operations. The country is also a participant in three EU Battlegroups (EUBGs) – the Visegrad one, Weimar and Battle Group I-2010, which was established first. In addition to Poland (which leads the group), it also includes Germany, Slovakia, Lithuania and Latvia (Palczewska, 2020, pp. 9-10). Under the PiS government, relations are also being strengthened within regional groupings, such as the Visegrad Group (Lanoszka, 2020, p. 468) or the Three Seas Initiative (3SI), which is described as *“the flagship of the foreign policy of contemporary Polish government and associated President Andrzej Duda”* (Lebduška, 14-12-2020). The participation of President Donald Trump in the second summit of this initiative in Warsaw in July 2017 was a great success (Lanoszka, 2020, p. 465). The goal of 3SI is to develop and finance transport, energy, and digital infrastructure projects (Lebduška, 14-12-2020).

In conclusion, the author considers important to point out to the reader that during the spring of 2021, when this work was finalized, Russian relations with Western countries went through a turbulent period. In mid-April, the United States imposed further sanctions on Russia over evidence of influence in the presidential election, cyber-attacks, and pressure on Ukraine. They also expelled ten Russian diplomats alias intelligence agency workers. Russia reacted reciprocally (ČT24, 21-04-2021). In this context, for example, Poland, in solidarity with the United States, has also decided to expel Russian diplomats from the country. This time followed the not entirely reciprocal reaction of the Russian side, which decided on the expulsion of directly five Polish diplomats (ČT24, 23-04-2021b). There have also been well-founded fears of escalating tensions in eastern Ukraine. Evidence began to emerge about the transfer of Russian technology to the area near the eastern border of Ukraine and to the Crimea. With the fact that it was only an exercise, later in April the Russian Ministry of Defense announced that military units were beginning to withdraw from the area. The US, through the US State Department spokesman, has committed itself to closely monitor the situation on the borders of Ukraine and Russia (ČT24, 23-04-2021a).

The West is also watching with concern the fate of Russian opposition leader Alexei Navalny, whose health has begun to deteriorate significantly in the Russian penal colony in the Vladimir region (CTK, 19-04-2021). A major moment was also the unveiling of the involvement of members of the Russian military intelligence GRU in the 2014 explosions of ammunition depots in Vrbětice in the Czech Republic. This was followed not only by the Czech reaction in the form of expulsion of Russian embassy staff identified as members of intelligence. Other countries, including Poland, are expected to join (Rettman, 26-04-2021). The development of all these events in the future may be, over time, a rich source for the analysis of Russian-Western relations, and therefore specifically relations on the axis Washington - Warsaw - Moscow.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Primární zdroje

ADAMKUS, Valdas et al., 2009. An Open Letter to the Obama Administration from Central and Eastern Europe. *Wyborcza.pl* [online]. Varšava: Gazeta Wyborcza, [cit. 2021-04-10].

Dostupné z:

https://wyborcza.pl/1,75399,6825987,An_Open_Letter_to_the_Obama_Administration_from_Central.html.

BIDEN, Joe, 21-09-2020. [Let me be clear...]. In: *Twitter* [online]. [cit. 2021-04-21].

Dostupné z: <https://twitter.com/joebiden/status/1307831910089990144?lang=en>.

BŁASZCZAK, Mariusz, 11-02-2021. [Dobra rozmowa z @SecDef...]. In: *Twitter* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://twitter.com/mblaszczak/status/1359879721836773377>.

BIURO BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO, 2013. *White Book on National Security of the Republic of Poland* [online]. Varšava: Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, [cit. 2021-04-01].

Dostupné z: <https://en.bbn.gov.pl/en/news/332,White-Book-on-National-Security-of-the-Republic-of-Poland.html?search=48527631>.

BIURO BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO, 2014. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014* [online]. Varšava: Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, [cit. 2021-04-01].

Dostupné z: <https://www.bbn.gov.pl/pl/prace-biura/publikacje/6880,Strategia-Bezpieczenstwa-Narodowego-RP.html?search=464214048>.

BIURO BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO, 2020. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2020* [online]. Varšava: Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, [cit. 2021-04-01].

Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/kgpsp/nowa-strategia-bezpieczenstwa-narodowego-podpisana-przez-prezydenta-rp>.

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ, 2008. 'Opinie o stosunkach polsko–rosyjskich i możliwości pojednania polsko–niemieckiego i polsko–ukraińskiego'. BS/113/2008 [online]. Varšava: CBOS, [cit. 2021-04-09].

Dostupné z: https://cbos.pl/SPISKOM.POL/2008/K_113_08.PDF.

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ, 2010. 'Opinie o stosunkach polsko-rosyjskich'. BS/74/2010 [online]. Varšava: CBOS, [cit. 2021-03-30].

Dostępne z: http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_074_10.PDF.

DOLAN, Michael B. et al., 1980. Foreign Policies of African States in Asymmetrical Dyads. *International Studies Quarterly* [online]. 24(3), s. 415-449 [cit. 2021-04-11].

Dostępne z: <https://www.jstor.org/stable/2600254>.

DUDA, Andrzej, 7-11-2020. [Congratulations to @JoeBiden...]. In: *Twitter* [online]. [cit. 2021-04-21].

Dostępne z: <https://twitter.com/andrzejduda/status/1325141516327772166?lang=en>.

GRAY, Colin S., 1999. Strategic culture as context: the first generation of theory strikes back. *Review of International Studies* [online]. 25(1), s. 49-69 [cit. 2021-04-07].

Dostępne z: <https://www.jstor.org/stable/20097575>.

JOHNSTON, Alastair I., 1995. Thinking about Strategic Culture. *International Security* [online]. 19(4), s. 32-64 [cit. 2021-04-07]. Dostępne z: <https://www.jstor.org/stable/2539119>.

KACZYŃSKI, Lech, 16-08-2008. Musimy zmienić Unię. *Prezydent.pl*. Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej [online]. Varšava: Biuro Prasowe KPRP, [cit. 2021-04-22]. Dostępne z: <https://www.prezydent.pl/archiwum-lecha-kaczynskiego/wypowiedzi-prezydenta/wywiady-krajowe/rok-2008/rzeczpospolita-16-sierpnia-2008-r/>.

KLEIN, Bradley S., 1988. Hegemony and Strategic Culture: American Power Projection and Alliance Defence Politics. *Review of International Studies* [online]. 14(2), s. 133-148 [cit. 2021-04-07]. Dostępne z: <https://www.jstor.org/stable/20097137>.

KOMOROWSKI, Bronisław, 15-08-2013. President: No more far-off military missions. *Prezydent.pl*. The official website of the President of the Republic of Poland [online]. Warszawa: Biuro Prasowe KPRP (Press Office), [cit. 2021-04-27].

Dostępne z: <https://www.prezydent.pl/en/president-komorowski/news/art,485,president-no-more-far-off-military-missions.html>.

MICHALSKI, Patryk a Maciej NYCZ, 23-06-2020. Jak oceniamy zwiększenie obecności wojskowej USA w Polsce? Sondaż dla RMF FM i "DGP". *RMF 24* [online]. Krakow: Radio Muzyka Fakty Grupa RMF, [cit. 2021-04-21].

Dostępne z: <https://www.rmfm24.pl/fakty/polska/news-ia-ocenia-my-zwiekszenie-obecnosci-wojskowej-usa-w-polsce-so,nld,4570456>.

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ, 2017. *Koncepcja Obronna Rzeczypospolitej Polskiej* [online]. Varšava: Ministerstwo Obrony Narodowej, [cit. 2021-04-18].

Dostępne z: <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/koncepcja-obronna-krajuu>.

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS REPUBLIC OF POLAND, 2017. *Polish Foreign Policy Strategy for 2017-2021* [online]. Varšava: Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland, [cit. 2021-04-18]. Dostępne z: <https://www.gov.pl/web/diplomacy/what-we-do->.

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF POLAND, c2021a. Eastern policy. *Portal Gov. pl*. Website of the Republic of Poland [online]. Varšava: Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland, [cit. 2021-04-18]. Dostępne z: <https://www.gov.pl/web/diplomacy/eastern-policy>.

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS REPUBLIC OF POLAND, c2021b. What we do. *Portal Gov. pl*. Website of the Republic of Poland [online]. Varšava: Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland, [cit. 2021-04-18]. Dostępne z: <https://www.gov.pl/web/diplomacy/what-we-do->.

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS REPUBLIC OF POLAND, 29-01-2021. Minister of Foreign Affairs takes part in the Lublin Triangle meeting. *Portal Gov. pl*. Website of the Republic of Poland [online]. Varšava: Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland, [cit. 2021-04-26]. Dostępne z: <https://www.gov.pl/web/diplomacy/minister-of-foreign-affairs-takes-part-in-the-lublin-triangle-meeting>.

MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE REPUBLIC OF POLAND, 2013. *Strategy of Development of the National Security System of the Republic of Poland 2022* [online]. Varšava: Ministry of National Defence Republic of Poland, [cit. 2021-04-18]. Dostępne z: <https://archiwum2019-en.mon.gov.pl/documents/category/dokumenty/strategy-of-development-of-the-national-security-system-of-the-republic-of-poland-2022-102569/>.

MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE, 15-08-2020a. *Agreement between the Government of the Republic of Poland and the Government of the United States of America on Enhanced Defense Cooperation* [online]. Varšava: Ministry of National Defence, [cit. 2021-04-21]. Dostępne z: <https://www.gov.pl/web/national-defence/new-us-poland-enhanced-defense-cooperation-agreement-signed>.

MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE, 15-08-2020b. New U.S.-Poland Enhanced Defense Cooperation Agreement signed. *Portal Gov. pl.* Website of the Republic of Poland [online]. Varšava: Ministry of National Defence, [cit. 2021-04-18].

Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/national-defence/new-us-poland-enhanced-defense-cooperation-agreement-signed>.

MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE, 02-10-2020. 5th Anniversary of the Lithuanian-Polish-Ukraine Brigade. *Portal Gov. pl.* Website of the Republic of Poland [online]. Varšava: Ministry of National Defence, [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/national-defence/5th-anniversary-of-the-lithuanian-polish-ukrainian-brigade>.

MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE, 11-02-2021. Poland and the USA will continue to deepen defense cooperation. *Portal Gov. pl.* Website of the Republic of Poland [online]. Varšava: Ministry of National Defence, [cit. 2021-04-18].

Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/national-defence/poland-and-the-usa-will-continue-to-deepen-defense-cooperation>.

MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE, 29-03-2021. Polish general will become the deputy commander of the V Corps. *Portal Gov. pl.* Website of the Republic of Poland [online]. Varšava: Ministry of National Defence, [cit. 2021-04-21].

Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/national-defence/polish-general-will-become-the-deputy-commander-of-the-v-corps>.

OBAMA, Barack, 17-09-2009. Remarks by the President on Strengthening Missile Defense in Europe. *The White House: President Barack Obama* [online]. The White House: Office of the Press Secretary, [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-strengthening-missile-defense-europe>.

OBAMA, Barack, 04-06-2014. Remarks by President Obama at 25th Anniversary of Freedom Day. *The White House: President Barack Obama* [online]. The White House: Office of the Press Secretary, [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/06/04/remarks-president-obama-25th-anniversary-freedom-day>.

PAUCI Foundation, c2018. Mision. *PAUCI* [online]. Kyjev, Varšava: Polish-Ukrainian Cooperation Foundation, [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: <https://pauci.org/en/foundation>.

UNITED STATES CENSUS BUREAU, 2018. People reporting ancestry. *United States Census Bureau* [online]. Suitland (MD): U. S. Census Bureau, [cit. 2021-03-15]. Dostępne z: <https://web.archive.org/web/20200508193426/https://data.census.gov/cedsci/table?q=ancestry&tid=ACSDT5Y2018.B04006&t=Ancestry&vintage=2018&hidePreview=true>.

PORTAL PROMOCJI EKSPORTU, 13-03-2017. *Wymiana handlowa między Polską a Stanami Zjednoczonymi w 2016 roku* [online]. Warszawa: Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, [cit. 2021-04-25].

Dostępne z: <https://usa.trade.gov.pl/pl/usa/analizy-rynkowe/237098,wymiana-handlowa-miedzy-polska-a-stanami-zjednoczonymi-w-2016-roku.html>.

SNYDER, Glenn H., 1984. The Security Dilemma in Alliance Politics. *World Politics* [online]. 36(4), s. 461-495 [cit. 2021-03-26]. Dostępne z: <https://www.jstor.org/stable/2010183>.

WOMACK, Brantly, 2001. How size matters: the United States, China and asymmetry. *The Journal of Strategic Studies* [online]. 24(4), s. 123-150 [cit. 2021-04-11].

Dostępne z: <https://doi.org/10.1080/01402390108437858>.

Sekundární zdroje

ÅTLAND, Kristian, 2016. North European security after the Ukraine conflict. *Defense & Security Analysis* [online]. 32(2), s. 163-176 [cit. 2020-11-26].

Dostępne z: <https://doi.org/10.1080/14751798.2016.1160484>.

BLOCKMANS, Steven a Giovanni FALEG, 2015. *More union in European defence* [online]. Brusel: CEPS Task Force Reports, [cit. 2020-11-26].

Dostępne z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2577741.

BOOZA, Jason C., 2007. A Profile of Polish Americans: Data from the 2000 U.S. Census. *Polish American Studies* [online]. 64(1), s. 63-74 [cit. 2021-04-01].

Dostępne z: <https://www.jstor.org/stable/20148763>.

BURAS, Piotr, 16-11-2020. Biden's Victory: The Consequences for Poland. *Balkan Insight*. Reporting Democracy [online]. Sarajevo: Balkan Investigative Reporting Network, [cit. 2021-04-11]. Dostępne z: <https://balkaninsight.com/2020/11/16/bidens-victory-the-consequences-for-poland/>.

DOESER, Frederik, 2016. From Enthusiasm to Reluctance: Poland and International Military Operations. In: BRITZ, Malena, ed. *European Participation in International Operations: The Role of Strategic Culture* [online]. London: Palgrave Macmillan, s. 123-149 [cit. 2021-04-06].

Dostupné z: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-39759-7_6.

DOESER, Frederik, 2018. Historical experiences, strategic culture, and strategic behavior: Poland in the anti-ISIS coalition. *Defence Studies* [online]. 18(4), s. 454-473 [cit. 2021-03-25].

Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14702436.2018.1502038>.

DUNN, David H., 2002. Poland: America's new model ally. *Defence Studies* [online]. 2(2), s. 63-86 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14702430208405026>.

KROENIG, Matthew, 2015. Facing reality: Getting NATO Ready for a New Cold War. *Survival* [online]. 57(1), s. 49-70 [cit. 2020-11-26].

Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/00396338.2015.1008295>.

KUPIECKI, Robert, 2016. The Poland-United states security relations in the light of asymmetry theory. *Przegląd strategiczny* [online]. 6(9), s. 31-48 [cit. 2020-03-26].

Dostupné z: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=555202>.

LANOSZKA, Alexander, 2020. Poland in a time of geopolitical flux. *Contemporary Politics* [online]. 26(4), s. 458-474 [cit. 2021-04-27].

Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/13569775.2020.1777042>.

LANTIS, Jeffrey S., 2006. *Strategic Culture: From Clausewitz to Constructivism* [online]. Defense Threat Reduction Agency, USA, SAIC, [cit. 2021-04-07].

Dostupné z: <https://fas.org/irp/agency/dod/dtra/stratcult-claus.pdf>.

LAŠAS, Ainius, 2012. When History Matters: Baltic and Polish Reactions to the Russo-Georgian War. *Europe-Asia Studies* [online]. 64(6), s. 1061-1075 [cit. 2021-03-28].

Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09668136.2012.691724>.

LEBDUŠKA, Michal, 14-12-2020. Podmíněný český souhlas s polským Trojmořím. *Asociace pro mezinárodní otázky* [online]. Praha: AMO, [cit. 2021-04-27].

Dostupné z: <https://www.amo.cz/cs/nove-horizonty-cesko-polske-spoluprace/podminen-y-cesky-souhlas-s-polskym-trojmorim/>.

LONGHURST, Kerry, 2013. Where from, where to? New and old configurations in Poland's foreign and security policy priorities. *Communist and Post-Communist Studies* [online]. 46(3), s. 363-372 [cit. 2021-03-28].

Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.postcomstud.2013.06.005>.

OSICA, Olaf, 2003. In Search of a New Role: Poland in Euro-Atlantic Relations. In: ZABOROWSKI, Marcin a David H. DUNN, eds. *Poland: A New Power in Transatlantic Security* [online]. London: Routledge, s. 21-39 [cit. 2021-04-02].

Dostupné z:

https://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=shib&custid=s1240919&profile=eds&ebv=EB&ppid=pp_C.

PALCZEWSKA, Milena, 2020. The security perception and security policy of Poland, 1989-2017. *Defence & Security Analysis* [online]. 37(1), s. 1- 16 [cit. 2021-02-13].

Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14751798.2020.1831237>.

PASTUSIAK, Longin, 2015. *Prezydent dobrych intencji: polityka zagraniczna Baracka Obamy*. Varšava: Akademia Vistula, cit. in: SMURA, Tomasz, 2019. Relations between the United States and Poland: From Enemy to the Main Security Guarantor. In: PÉCZELI, Anna, ed. *The Relations of Central European Countries with the United States* [online]. Budapest: Dialóg Campus, s. 101-116 [cit. 2020-11-26]. Dostupné z:

https://www.academia.edu/41691207/The_Relations_of_Central_European_Countries_with_the_United_States.

PEDALIU, Effie G. H., 2020. The Biden era: what can Europe expect from America's new President?. *LSE European Politics and Policy (EUROPP) blog* [online]. [cit. 2021-04-23].

Dostupné z: <http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/107692>.

POWASKI, Ronald E., 1998. Joining the march of folly. *Bulletin of the Atomic Scientists* [online]. 54(1), s. 18-22 [cit. 2021-04-01].

Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/00963402.1998.11456803>.

SMURA, Tomasz, 2019. Relations between the United States and Poland: From Enemy to the Main Security Guarantor. In: PÉCZELI, Anna, ed. *The Relations of Central European Countries with the United States* [online]. Budapest: Dialóg Campus, s. 101-116 [cit. 2020-11-26].

Dostupné z:

https://www.academia.edu/41691207/The_Relations_of_Central_European_Countries_with_the_United_States.

SZKLARSKI, Bohdan, 2015. *Niekonfrontacyjna asymetria w relacjach polsko-amerykańskich (The Non-Confrontational Asymmetry in Poland-US Relations)*. Warszawa: Ministerstwo Spraw Zagranicznych, cit. in: KUPIECKI, Robert, 2016. The Poland-United states security relations in the light of asymmetry theory. *Przegląd strategiczny* [online]. 6(9), s. 31-48 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=555202>.

ŚLIWIŃSKI, Krzysztof, 2012. Polish National Security Dilemmas: The US Missile Defense Complex and its Role in Polish Foreign Policy. *Democracy and Security* [online]. 8(2), s. 191-212 [cit. 2021-04-27]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/17419166.2012.681602>.

TARAS, Raymond, 2015. *Fear and the Making of Foreign Policy: Europe and Beyond* [online]. Edinburgh: University Press, [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: https://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=shib&custid=s1240919&profile=eds&ebv=EB&ppid=pp_Covera.

TARAS, Raymond, 2014. Russia Resurgent, Russophobia in Decline? Polish Perceptions of Relations with the Russian Federation 2004-2012. *Europe-Asia Studies* [online]. 66(5), s. 710-734 [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09668136.2014.898432>.

VIHMA, Antto a Mikael WIGELL, 2016. Unclear and present danger: Russia's geoeconomics and the Nord Stream II pipeline. *Global Affairs* [online]. 2(4), s. 377-388 [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/23340460.2016.1251073>.

ZABOROWSKI, Marcin a Kerry LONGHURST, 2003. America's protégé in the east? The emergence of Poland as a regional leader. *International Affairs* [online]. 79(5), s. 1009-1028 [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1046/j.1468-2346.2003.00351.x>.

Zdroje ze zahraničních a českých médií

ABC NEWS, 16-10-2020. Joe Biden discusses President Donald Trump's foreign policy. In: *Youtube* [online]. [cit. 2021-04-22].

Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Ek_L12mU-Vo.

BARTYZEL, Dorota, 22-01-2021. Poland Wants Biden to Boost U. S. Military Presence on Its Soil. *Bloomberg* [online]. New York: Bloomberg L. P., [cit. 2021-04-22].

Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-01-22/poland-wants-biden-to-boost-u-s-military-presence-on-its-soil?fbclid=IwAR07YZSfoJ4L1I7x7kYMU6lsoiQPRzLvJDv4pNfN7D7feF1I20vGuFdcxEI>.

BBC NEWS, 25-04-2005. 'Putin deplores collapse of USSR'. *BBC NEWS | Europe* [online]. Londýn: BBC NEWS, [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/4480745.stm>.

BBC NEWS, 22-05-2009. Russia alarmed over new EU pact. *BBC NEWS* [online]. Londýn: BBC NEWS, [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8061042.stm>.

BUCKLEY, Neil, James FONTANELLA-KHAN a Jan CIENSKI, 01-04-2014. Poland calls for Nato troop deployment. *Financial Times* [online]. London: Financial Times, [cit. 2021-04-27].

Dostupné z: <https://www.ft.com/content/3867c08a-b999-11e3-b74f-00144feabdc0>.

ČT24, 3-11-2016. Teorie o výbuchu letadla nad Smolenskem zabrala. Rusko exhumuje tělo prezidenta Kaczyńského. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, [cit. 2020-11-26].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1949429-teorie-o-vybuchu-letadla-nad-smolenskem-zabrala-polsko-exhumuje-telo-prezidenta>.

ČT24, 12-06-2019. Polsko postaví kasárna pro tisícovku amerických vojáků, řekl Trump po jednání s Dudou. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, [cit. 2021-04-22].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2840951-varsava-a-washington-posiluji-armadni-spolupraci-stala-americka-zakladna-v-polsku-je>.

ČT24, 25-07-2019. Averse vůči sexuálním menšinám se šíří Polskem. Samolepky vydal i konzervativní týdeník. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, [cit. 2021-04-21].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2878178-averse-vuci-sexualnim-mensinam-se-siri-polskem-samolepky-vydal-i-konzervativni-tydenik>.

ČT24, 04-10-2019. Poláci se dočkali. Trump jim zrušil vízovou povinnost. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, [cit. 2021-04-24].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2942699-polaci-se-dockali-trump-jim-zrusil-vizovou-povinnost>.

ČT24, 12-06-2020. Fort Trump? Zapomeňte. Americko-polský projekt se rozpadá. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, [cit. 2021-04-21].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3117662-fort-trump-zapomente-americko-polsky-projekt-se-rozpada>.

ČT24, 27-11-2020. Polsko dál blokuje unijní rozpočet. Spor o spojení vlády práva s penězi ale nechce řešit u soudu. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, [cit. 2021-04-21].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3232474-polsko-nechce-resit-spyry-o-spojenu-vlady-prava-s-penezu-u-soudu>.

ČT24, 11-02-2021. Stavba plynovodu Nord Stream 2 se chýlí ke konci. Gazprom letos očekává jeho spuštění. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, [cit. 2021-04-26].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3268578-stavba-plynovodu-nord-stream-2-se-chyli-ke-konci-gazprom-letos-ocekava-jeho>.

ČT24, 10-04-2021. Pád letadla s prezidentem Kaczyńským u Smolenska rozděluje Poláky i 11 let po neštěstí. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, [cit. 2021-04-10].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3295851-pad-letadla-s-prezidentem-kaczynskym-u-smolenska-rozdeluje-polaky-i-11-let-po-nestesti>.

ČT24, 21-04-2021. V odvetě za sankce Rusko vyhošťuje deset amerických diplomatů. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, [cit. 2021-04-26].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3301129-v-odvete-za-sankce-rusko-vyhostuje-deset-americkyh-diplomatu>.

ČT24, 23-04-2021a. Rusko oznámilo začátek stahování vojáků z Krymu a od východních hranic Ukrajiny. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, [cit. 2021-04-26].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3301809-rusko-oznamilo-zacatek-stahovani-vojaku-z-krymu-a-od-vychodnich-hranic-s-ukrajinou>.

ČT24, 23-04-2021b. Rusko vyhostilo pět zaměstnanců polské ambasády. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, [cit. 2021-04-26].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3301833-rusko-vyhostilo-pet-zamestnancu-polske-ambasady>.

ČTK, 24-06-2020. Trump a Duda potvrdili zájem na přemístění vojáků USA do Polska. *České noviny* [online]. Praha: Česká tisková kancelář, [cit. 2020-11-26].

Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/trump-a-duda-potvrdili-zajem-na-premisteneni-vojaku-usa-do-polska/1905668>.

ČTK, 15-08-2020. Pompeo podepsal v Polsku dohodu o obranné spolupráci. *České noviny* [online]. Praha: Česká tisková kancelář, [cit. 2021-04-21].

Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/pompeo-podepise-dohodu-o-dalsich-vojacich-v-polsku/1922116>.

ČTK, 24-03-2021. Polsko obvinilo Bělorusko z pronásledování polské menšiny. *ČTK Infobanka* [online]. Praha: Česká tisková kancelář, [cit. 2021-04-02].

Dostupné z: <https://www.ctk.cz/sluzby/databaze/infobanka/>.

ČTK, 19-04-2021. EU připisuje Rusku odpovědnost za stav Navalného, řekl Borell. *České noviny* [online]. Praha: Česká tisková kancelář, [cit. 2021-04-26].

Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/eu-pripisuje-rusku-odpovednost-za-stav-navalneho-rekl-borrell/2024244>.

DORAŽÍN, Martin, 23-04-2021. Polský premiér vyzval Němce k ukončení stavby ruského plynovodu. Podle něj destabilizuje Evropu. *iRozhlas* [online]. Praha: Český rozhlas, [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/nord-stream-2-plynovod-polsko-morawiecki_2104230835_pj.

EASTON, Adam, 10-09-2020. Belarus protests: Why Poland is backing the opposition. *BBC NEWS | Europe* [online]. Londýn: BBC NEWS, [cit. 2020-11-26].

Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-54090389>.

EHL, Martin, 25-11-2020. Vojáci, trojmoří a demokracie. Bude vztah USA ke střední Evropě jiný?. *Hospodářské noviny iHNed.cz* [online]. Praha: Economia, a. s., [cit. 2021-04-22].

Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-66848830-vojaci-trojmor-i-a-demokracie-bude-vztah-usa-ke-stredni-evrope-jiny>.

HARZER, Filip, 09-11-2020. Poláci a Maďaři gratulovali se skřípěním zubů. S Bidenem nepočítali. *Seznam Zprávy* [online]. Praha: Seznam.cz, a. s., [cit. 2021-04-22]. Dostupné z:

<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/polaci-a-madari-gratulovali-se-skripenim-zubu-s-bidenem-nepocitali-128729>.

KLOTH, Hans M., 01-05-2006. Polish Minister Attacks Schröder and Merkel. *Spiegel International* [online]. Hamburg: Der Spiegel, [cit. 2021-04-26].

Dostupné z: <https://www.spiegel.de/international/indirect-hitler-comparison-polish-minister-attacks-schroeder-and-merkel-a-413969.html>.

MONATH, Hans, 11-04-2021. Die USA wollen die Fertigstellung um jeden Preis verhindern. *Der Tagesspiegel* [online]. Berlin: Der Tagesspiegel, [cit. 2021-04-26].

Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/wirtschaft/streit-um-nord-stream-2-die-usa-wollen-die-fertigstellung-um-jeden-preis-verhindern/27084866.html>.

RETTMAN, Andrew, 26-04-2021. EU in talks on further Russia expulsions. *EUobserver* [online]. Brussels: EUobserver, [cit. 2021-04-26].

Dostupné z: <https://euobserver.com/world/151654>.

SHOTTER, James, 24-01-2021. Polish president calls on EU to step up sanctions on Russia. *Financial Times* [online]. London: Financial Times, [cit. 2021-04-26].

Dostupné z: <https://www.ft.com/content/673021c5-12b5-4f52-9064-027e1d31f460>.

ŠTERN, Ivan, 02-06-2019. Fort Trump v Polsku je hotová věc. *iRozhlas* [online]. Praha: Český rozhlas, [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/polsko-usa-fort-trump-obranna-spoluprace-vychovny-efekt-rusko-nato_1906020640_cha.

TILLES, Daniel, 07-04-2021. Smolensk crash may never be explained, says Kaczyński. *Notes from Poland* [online]. Krakov: Fundacja Notes from Poland, [cit. 2021-04-10].

Dostupné z: <https://notesfrompoland.com/2021/04/07/smolensk-crash-may-never-be-explained-says-kaczynski/>.